

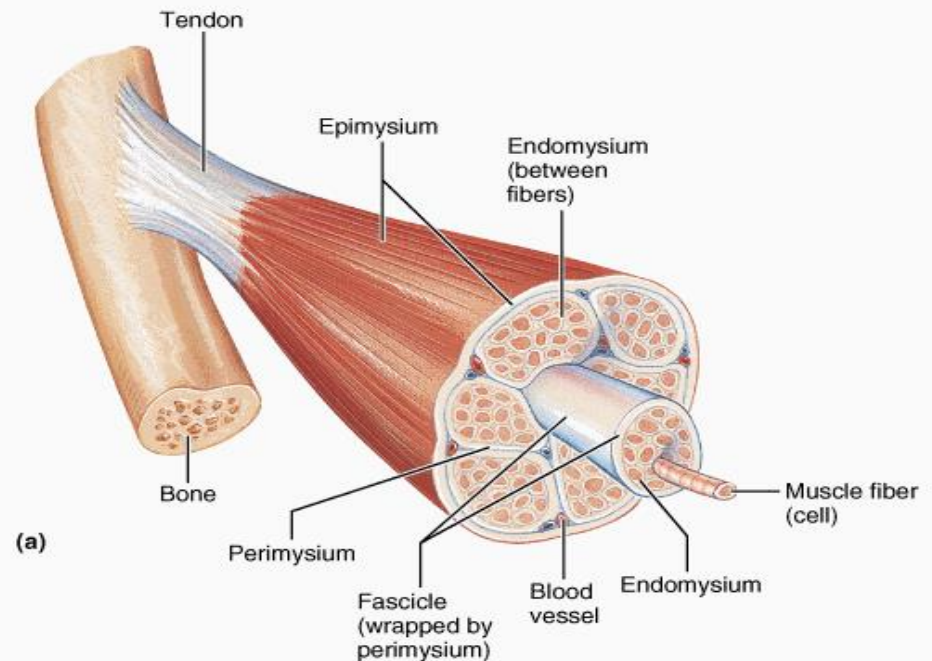
Svalová tkáň

Charakteristika svalové tkáně

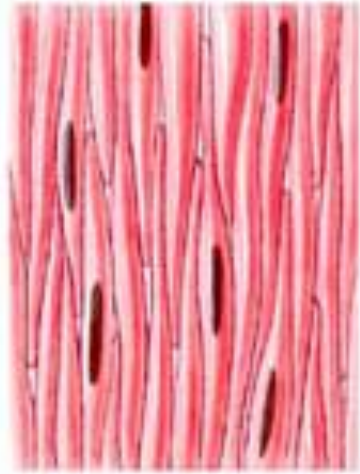
- Excitabilita
- Kontrakce
- Příčně pruhovaná
 - Kosterní
 - Srdeční
- Hladká
- Embryonální původ – mezoderm
 - Kosterní: paraxiální mezoderm, myotom
 - Hladká: mezoderm laterální ploténky, neurální lišta
 - Srdeční: kardiogenní mezoderm
- Svalové buňky, vazivo, vaskularizace, inervace
- Terminologie:
 - Buněčná membrána = sarkolema
 - cytoplasma = sarkoplasma
 - sER = sarkoplasmatické retikulum
 - Svalové vlákno – jednotka svalové tkáně, syncitium, rhabdomyocyt
 - Myofibrila – mikroskopická kontraktilní struktura, složená ze sarkomer
 - Myofilamenta – filamenta aktinu a myosinu

Pojivová tkáň svalu

- Endomysium – vazivový obal kolem svalového vlákna
 - Perimysium – vazivový obal kolem svazku svalových vláken
 - Epimysium – vazivový obal svalu nebo svalového svazku, fascie
-
- Inervace, vaskularizace, připojení šlach
 - Kolagenní a elastická vlákna

Svalové buňky

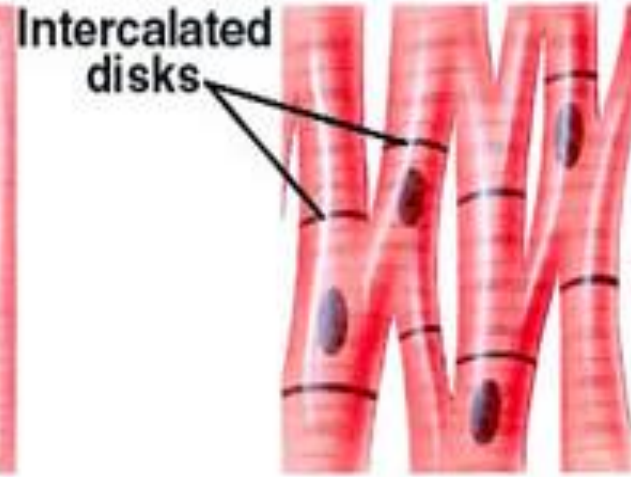
Leiomyocyt

Ø 3-10 µm

Svalové vlákno
Rhabdomyocyt

Ø 25-100 µm

Kardiomyocyt

Ø 15 µm

Svalová tkáň

Muscle types

Skeletal muscle

Cardiac muscle

Smooth muscle

Intercalated disks

Activity

Cross sections

Strong, quick
discontinuous
voluntary
contraction

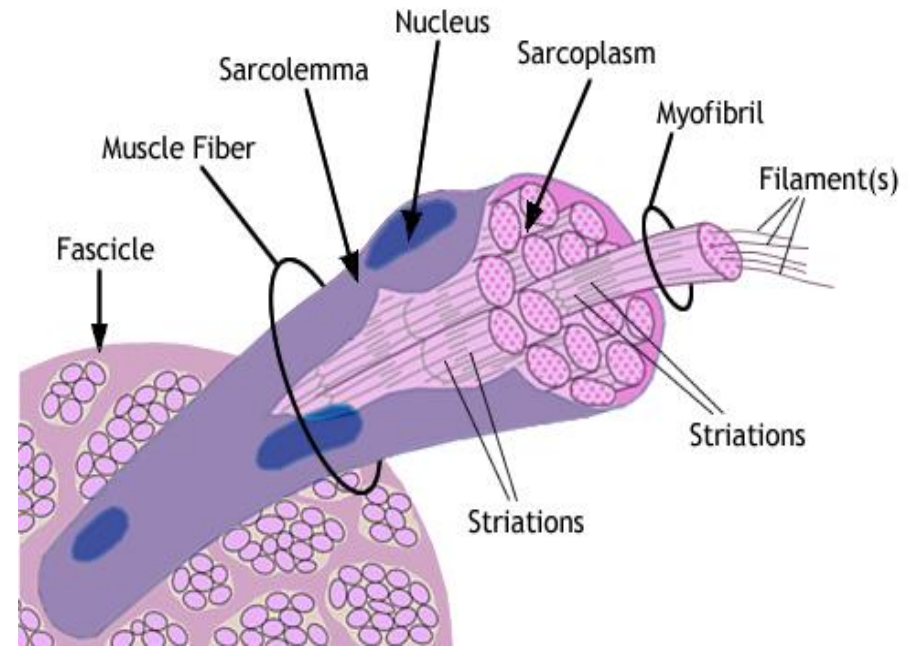
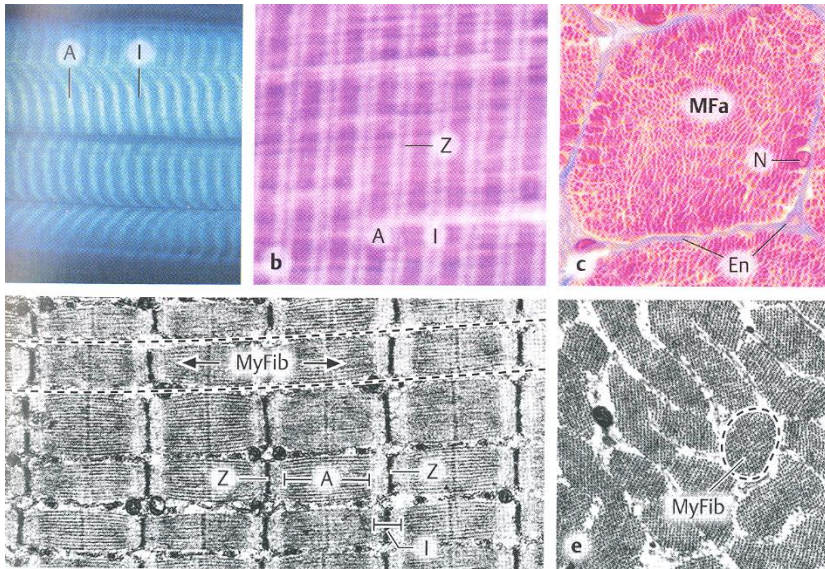
Strong, quick
continuous
involuntary
contraction

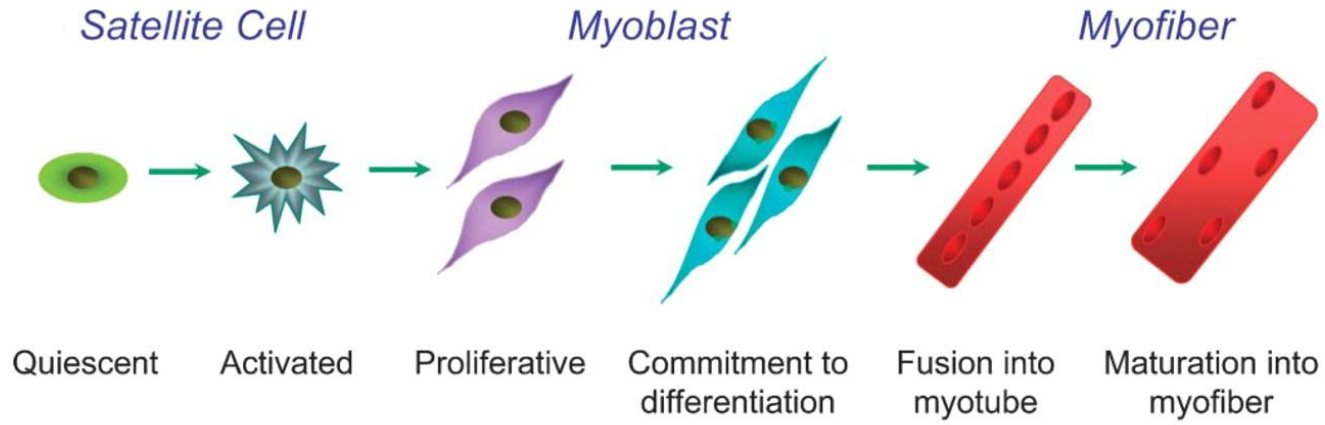
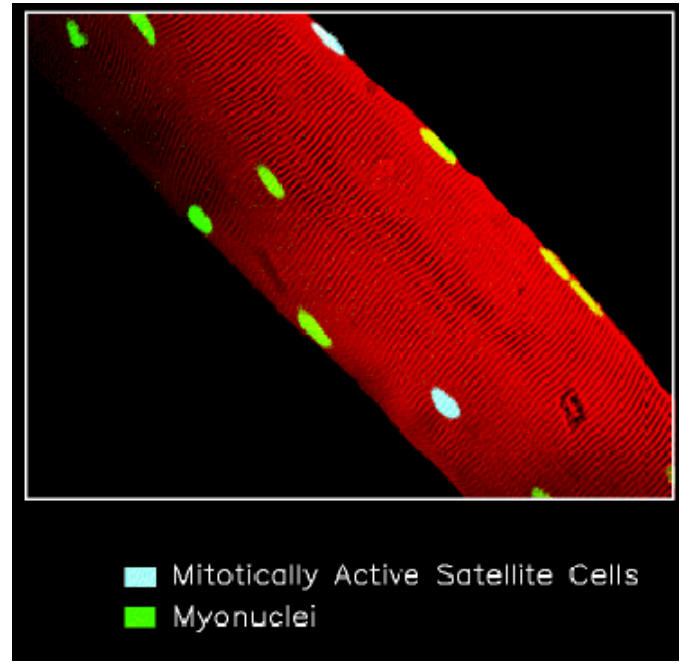
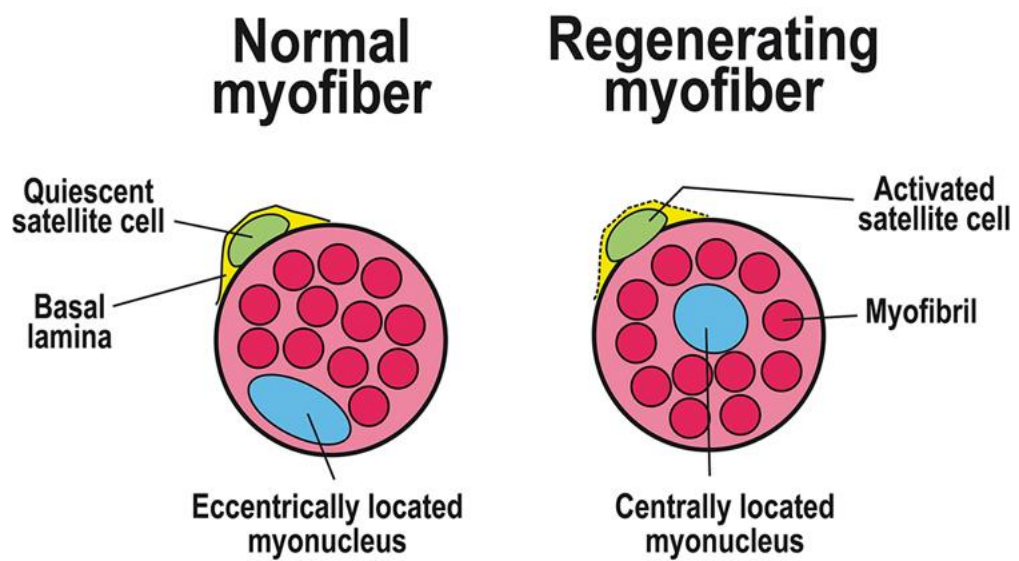
Weak, slow
involuntary
contraction

Příčně pruhovaná svalová tkáň kosterní

- **Morfologická a funkční jednotka – svalové vlákno (rhabdomyocyt)** protáhlé, cylindrické, mnohojaderné (=syncytium), myofibrily vysoce organizované, příčné pruhování
- 25-100 μm , délka až 15 cm, sériově řazené sarkomery (2.5 μm)
- Sarkoplasma obsahuje myofibrily (\varnothing 0.5 – 1.5 μm), složená z myofilament (\varnothing 8 a 15 nm)
- Jádra longitudinálně, pod sarkolemou. Sarkoplasmatické retikulum, mitochondrie
- Bazální membrána (bazální lamina + kolagenní fibrily endomysia)
- Svalová vlákna - postmitotická
- Satelitní buňky - regenerace

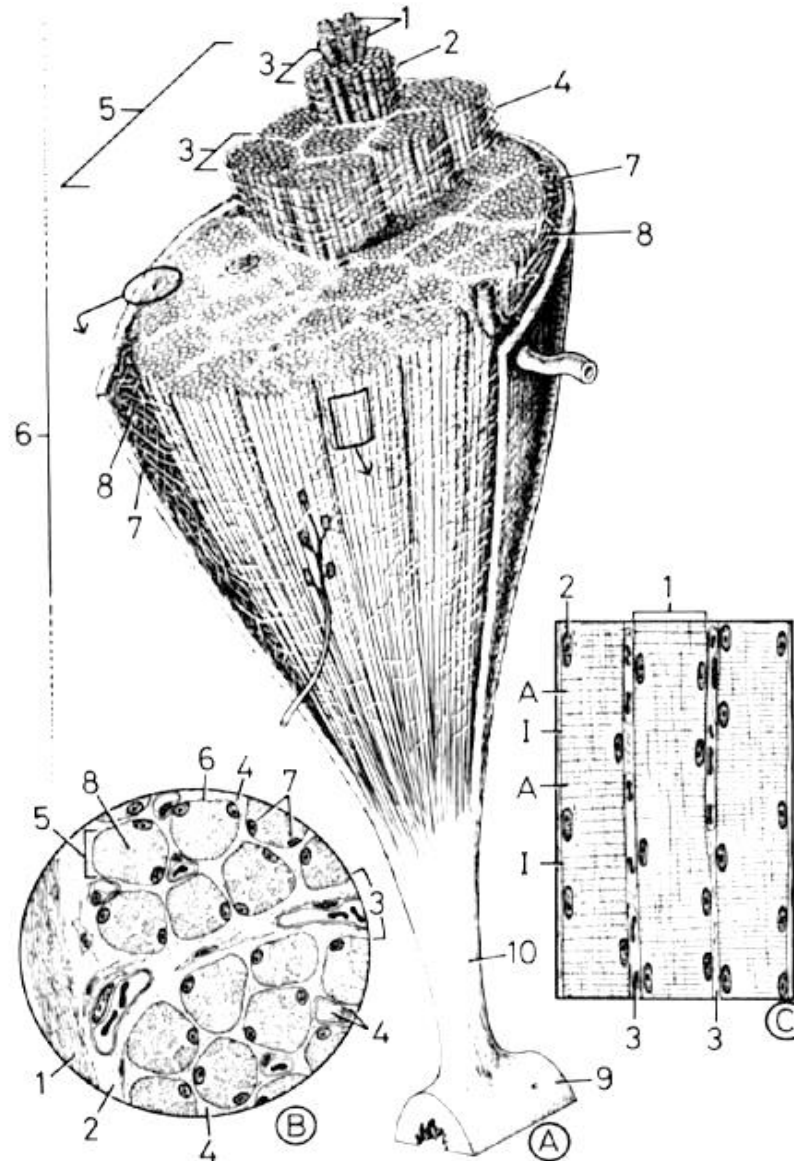
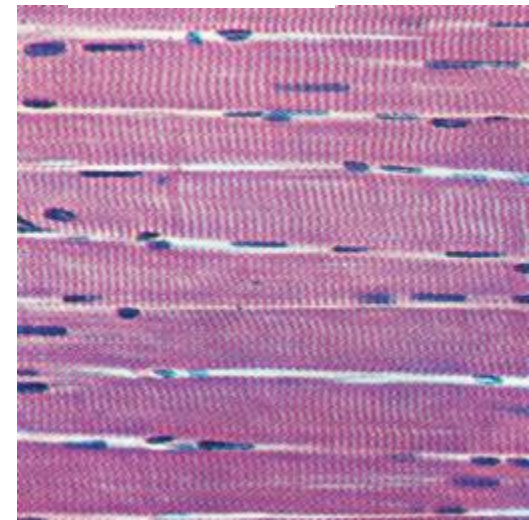

Regenerace poškozeného svalového vlákna

Ultrastruktura svalového vlákna

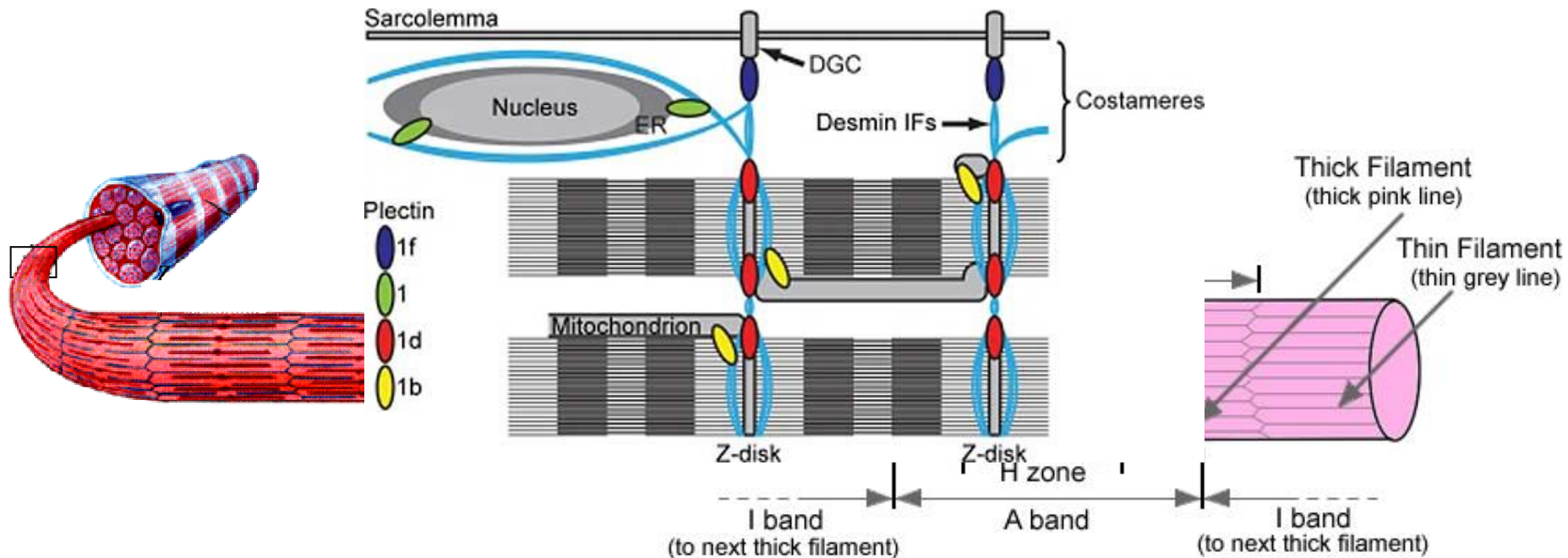
Podélný řez

Příčný řez

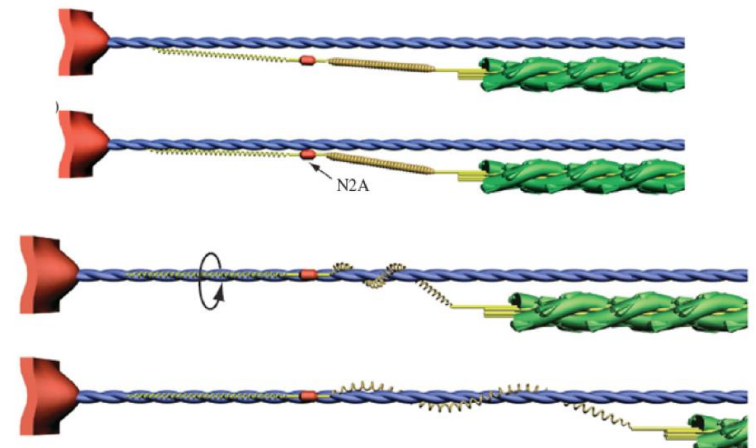
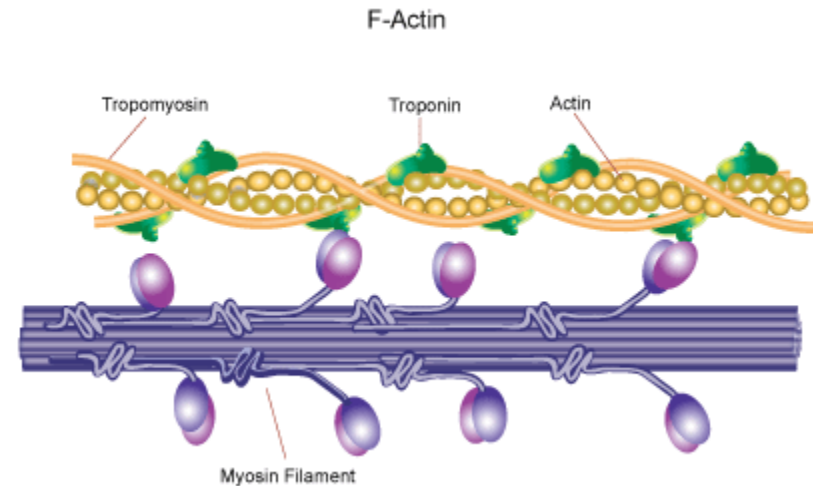
Myofibrily

- Tvoří kontraktilní aparát svalového vlákna (stovky myofibril)
- Dlouhé, polygonální, tvořeny řetězci sarkomer oddělených **Z-linií**
- Uspořádání myofilament v myofibrilách podmiňuje příčné pruhování
- Ukotveny do sarkolemy
- Mezi myofibrilami uloženy ostatní organely – mitochondrie a sER
- Desmin (intermediární filamenta) a plectin fixují sarkomery paralelních myofibril vůči sobě, spojení se sarkolemou = kostamery

Myofilamenta

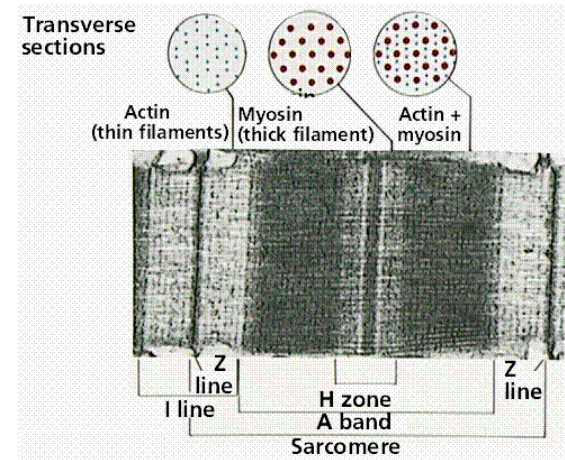
- Aktin (tenká myofilamenta), 7nm/1 μ m
- Myosin II (tlustá myofialmenta), 15nm/1,5 μ m
- Pravidelní střídání – viditelné proužky na základě zastoupení myofilament
 - Izotropní – I
 - Anizotropní – A (délka myosinových filament)
- Další proteiny
 - α -aktinin – propojovací zóna mezi sarkomerami
 - Myomesin, nebulin, titin – kotví myosinová filamenta uprostřed sarkomery (M-linie), určují délku sarkomery, stabilizují myofibrily
 - Tropomyosin a troponinový komplex (C, I, T) – stabilizují aktinová filamenta, účastní se regulace kontrakce

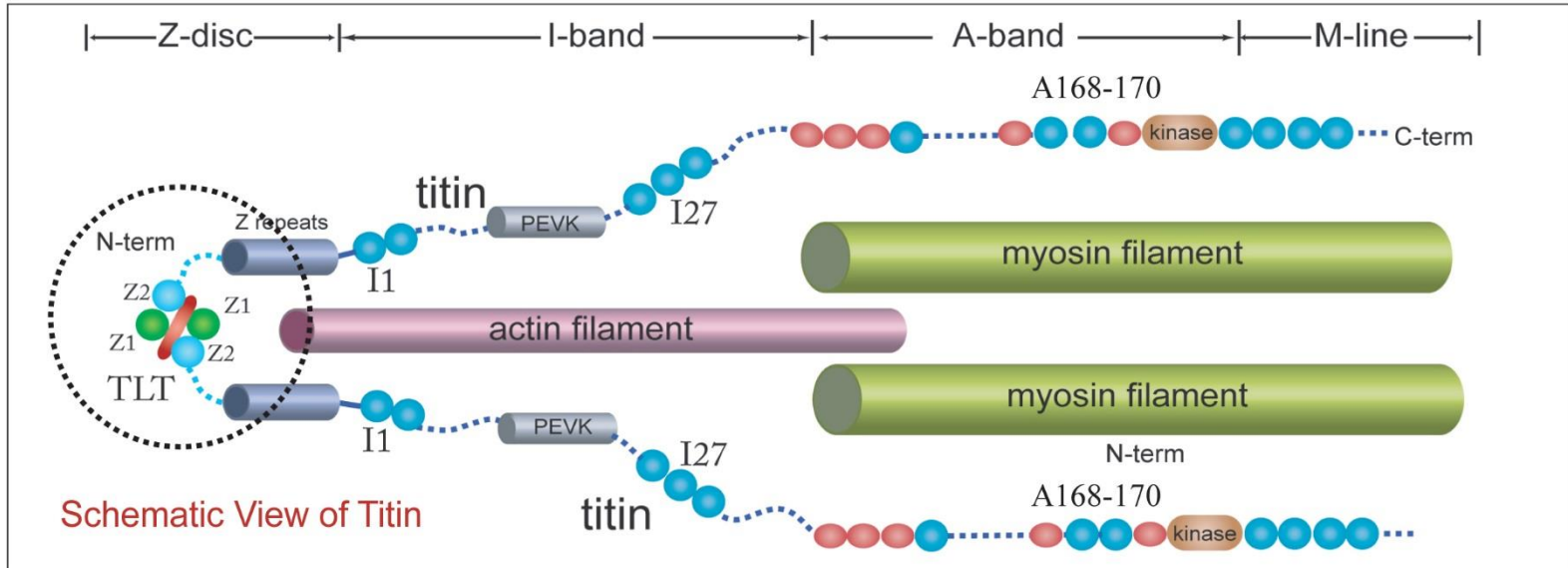
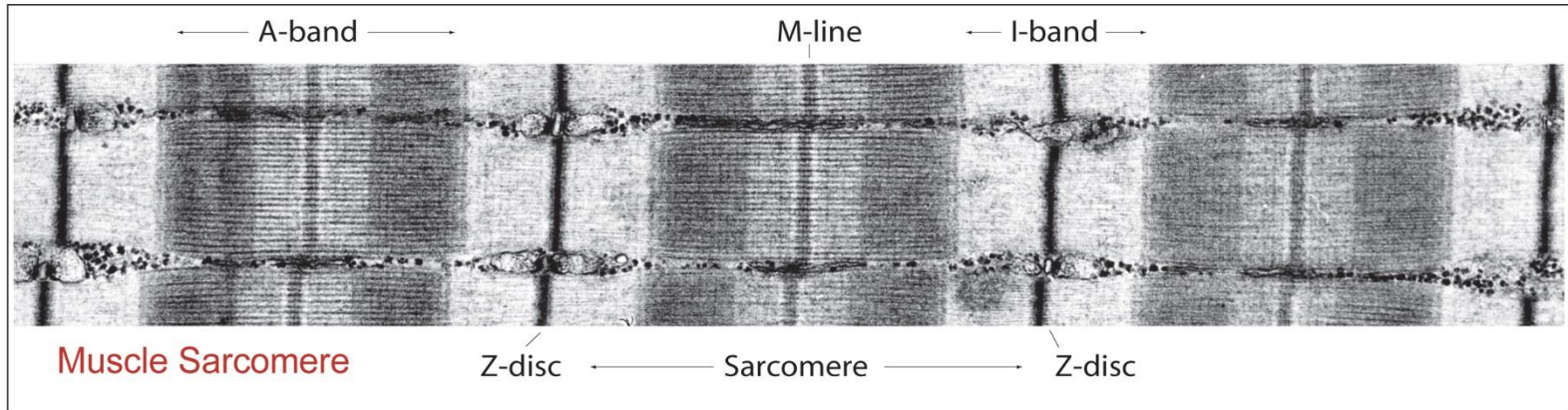
Sarkomera

Na základě denzity elektronového snímku

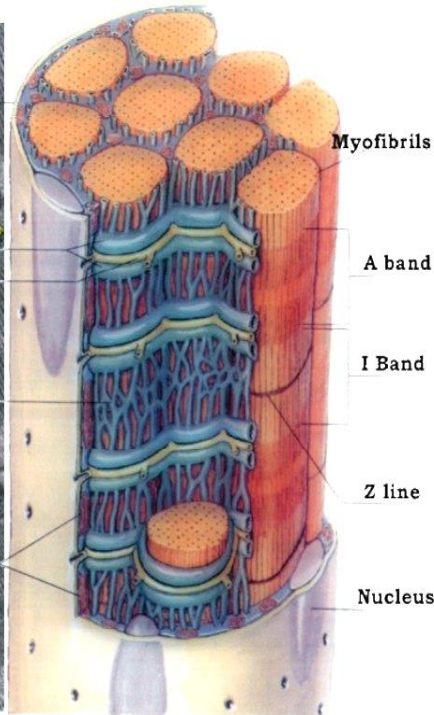
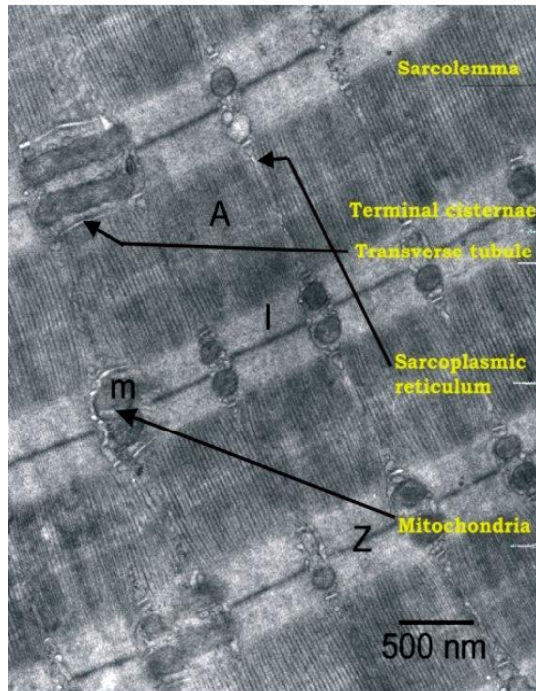
- **I proužek** – pouze tenká filamenta aktinu
- **A proužek** – aktin + myosin
- **H zóna** – pouze tlustá filamenta myosinu
- **M linie** – spojení myosinových filament, myomesin, titin
- **Z linie**
 - propojovací komplex, hranice sarkomery
 - α -aktinin, desmino-plektinový systém (myopatie, dystrofie)
 - dělí I proužek

Sarkomera

Sarkoplazmatické retikulum a T-tubuly

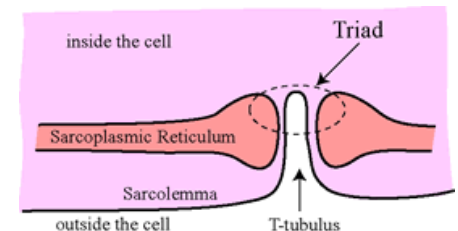
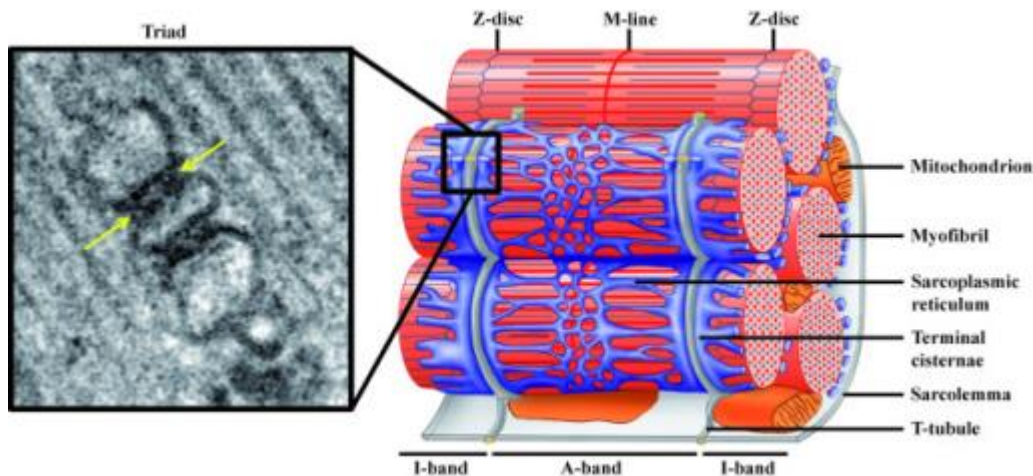
- Cisterny sER kolem každé sarkomery
 - Podélně orientované cisterny (longitudinální, L-systém)
 - Terminální (junkční) cisterny
 - Ca^{++}

– Transversální tubuly (T-tubuly)

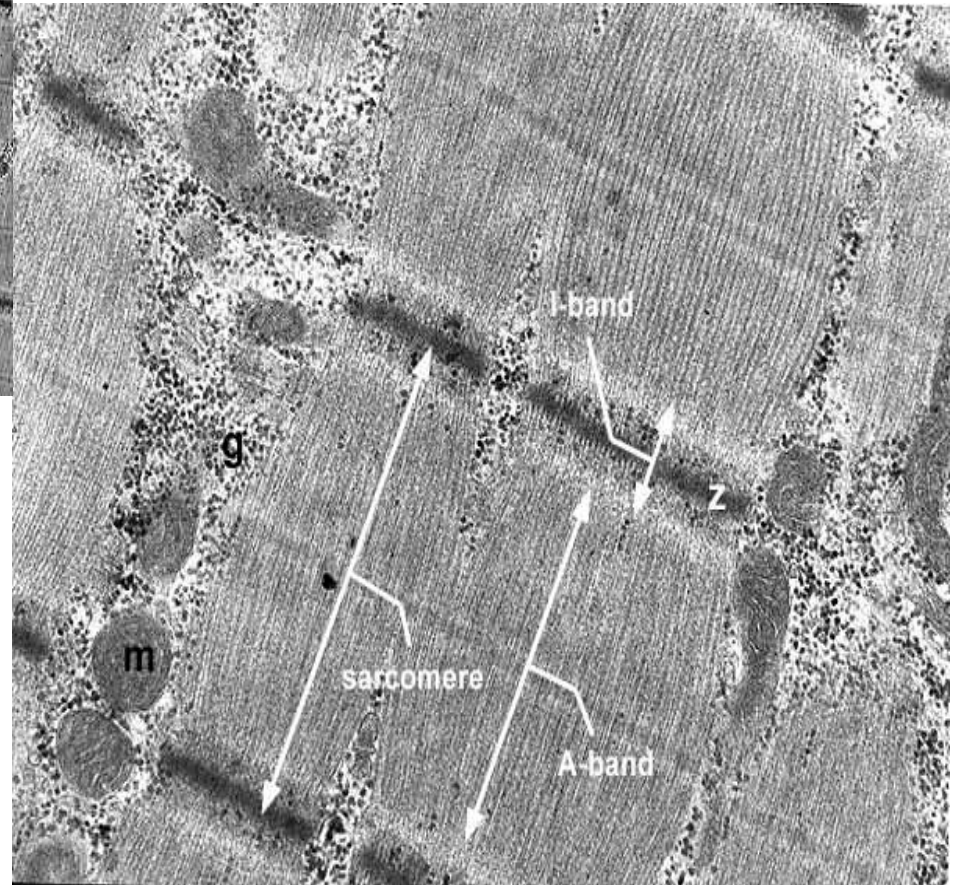
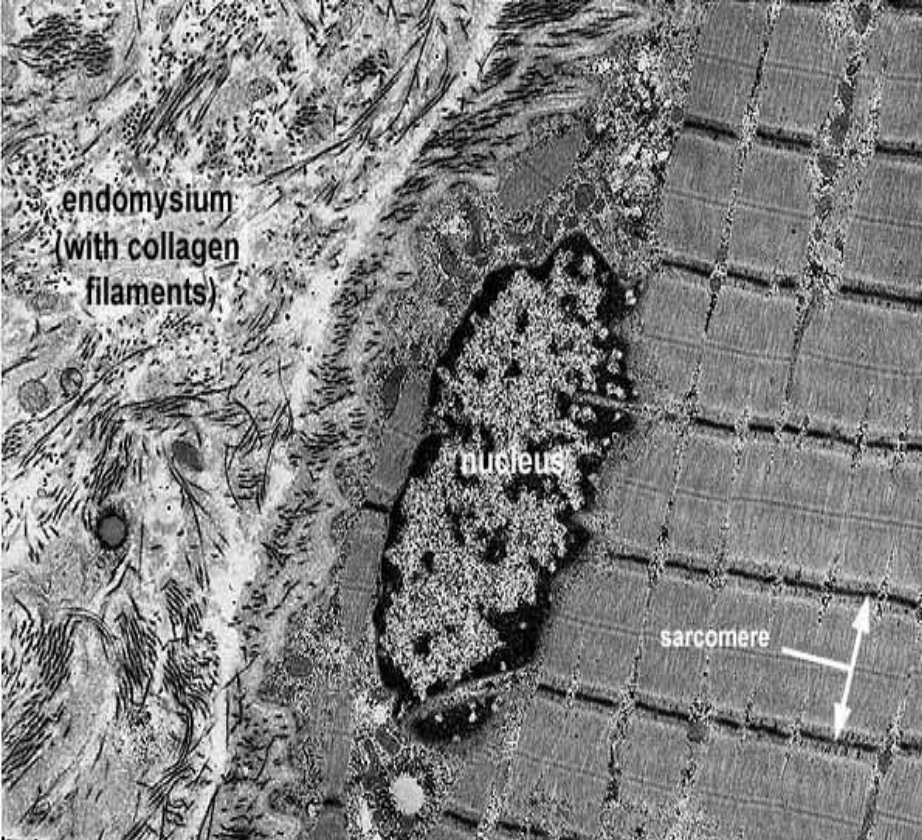
- Příčné vchlípeniny sarkolemy, obklopují v pravidelných intervalech myofibrily
- Přivádí akční potenciál na membránu sER

– Triády

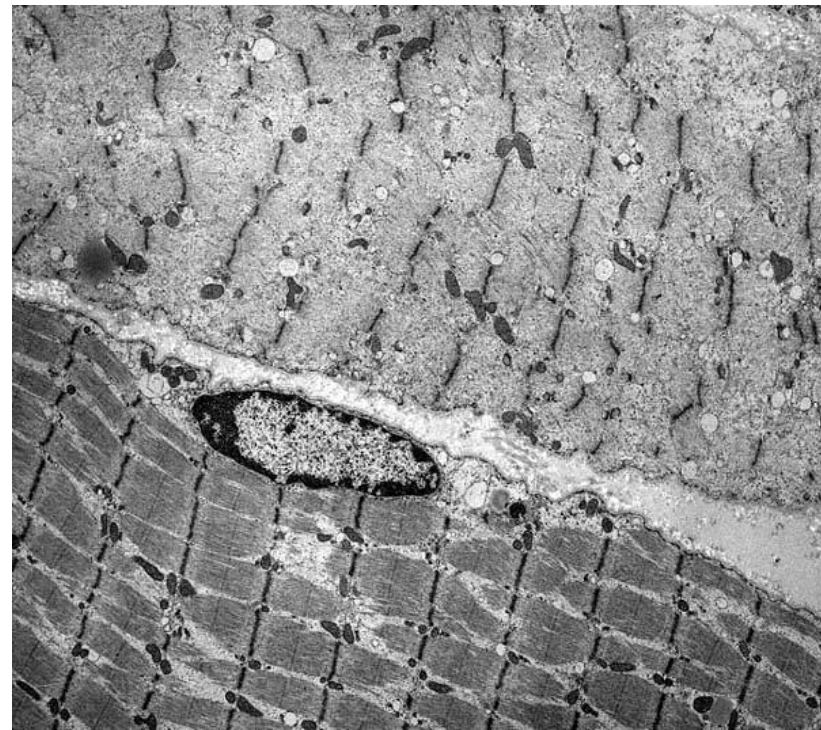
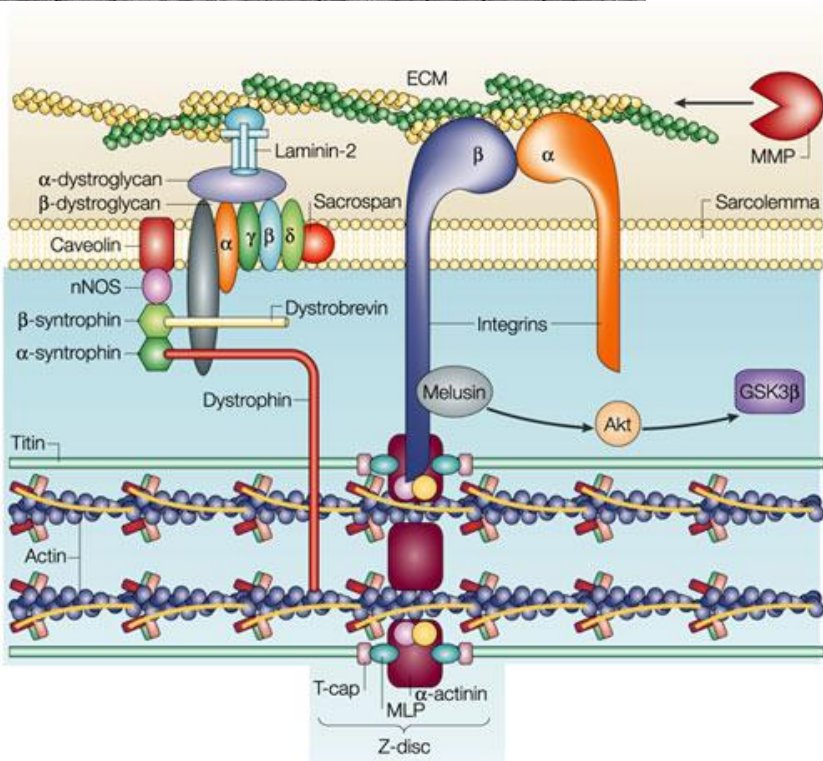
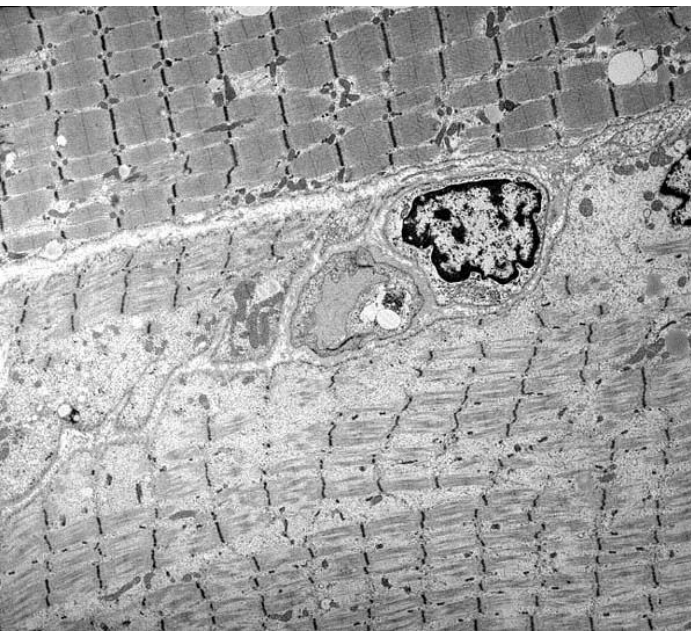
- každá sarkomera má 2
- oblast překryvu tenkých a tlustých filament
- T-tubulus + 2 terminální cisterny sER

Kosterní sval v EM

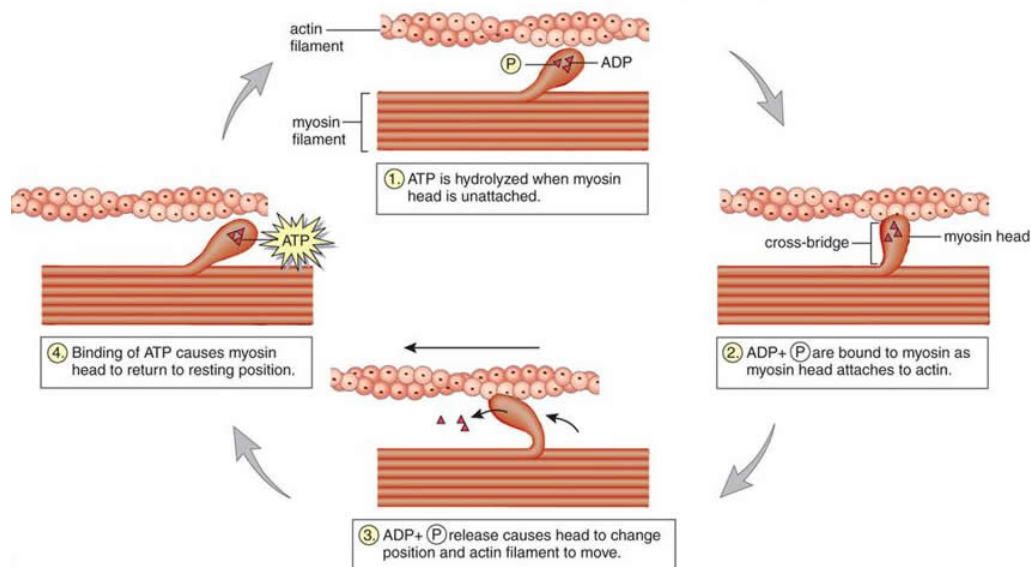

Degeneraci svalových vláken lze diagnostikovat pomocí TEM

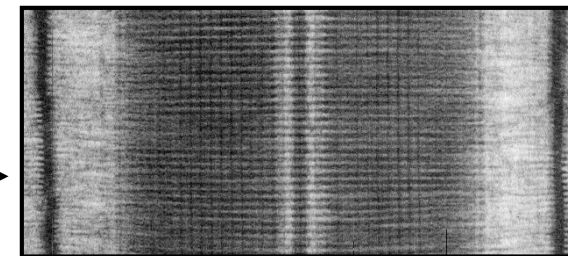
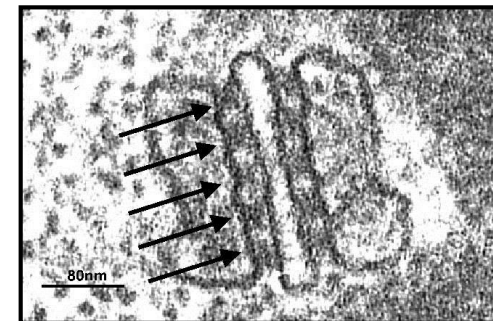
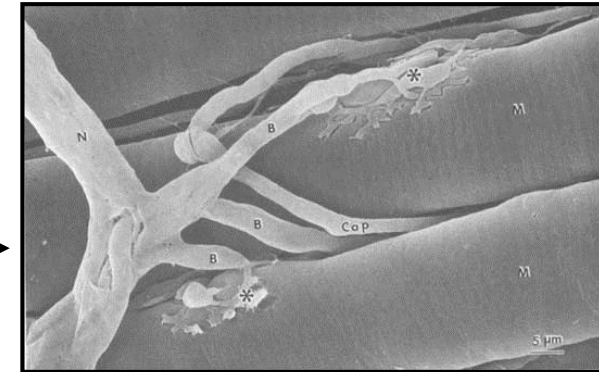
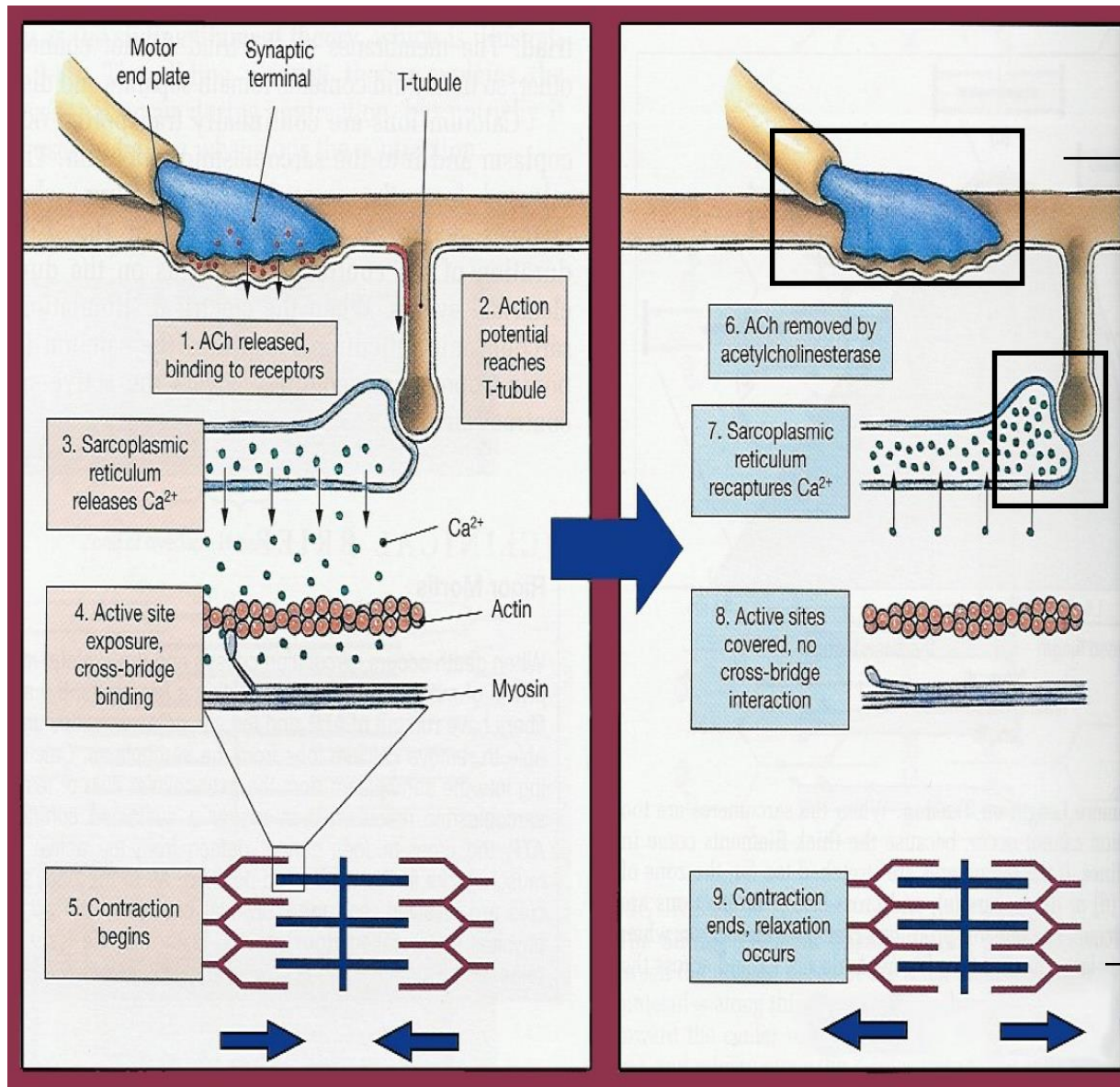

Mechanismus kontrakce kosterního svalu

- Délka aktinových a myosinových filament se nemění
- Mění se jejich vzájemná poloha
- Zkrácení sarkomery na 70% (z $2,2\mu\text{m}$ na $1,5\mu\text{m}$)
- Zkrácení až úplné vymizení H-zóny, zkrácení I-proužků, A-proužky konstantní
- Klouzání filament
 - Myosin II – molekulární motor – hlavičky myosinu II se posouvají směrem k Z-linii, posouvají aktinová vlákna
 - Cyklický děj spojování a uvolňování myosinových hlaviček k vazebným místům na aktinovém filamentu
 1. Změna úhlu myosinových hlaviček – posun o 10 nm na další vazebné místo
 2. ATPázová doména myosinových hlaviček štěpí ATP – uvolnění myosinu z aktinového vlákna a příprava na další vazbu

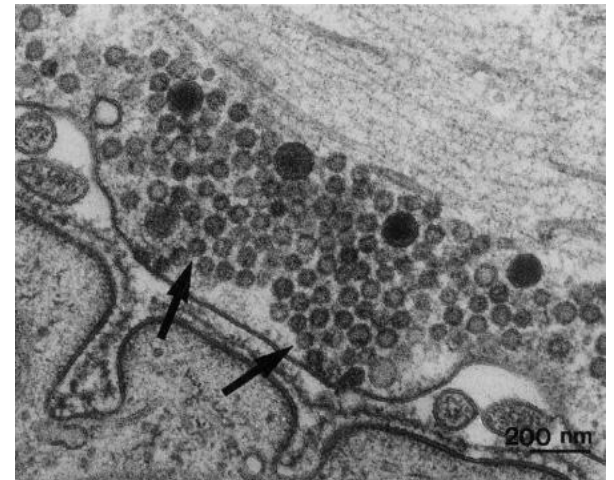
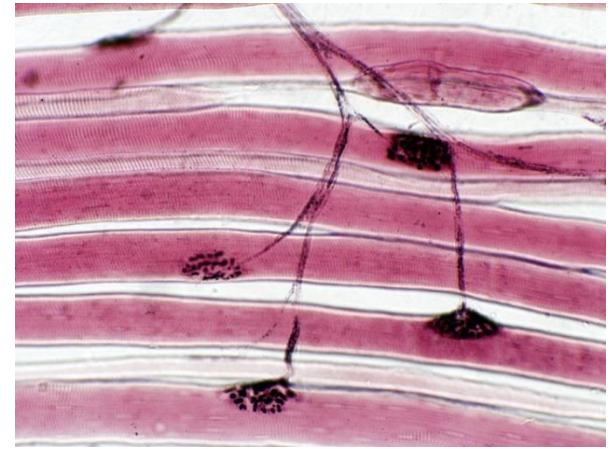
Mechanismus kontrakce kosterního svalu

Nervosvalové spojení (synapse)

Motorická ploténka

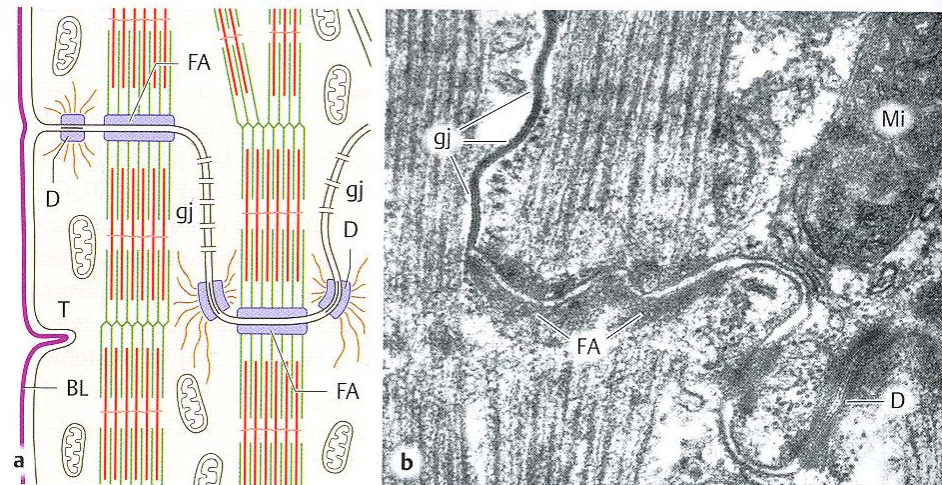
- Chemická synapse, acetylcholin
- Preterminální větvení axonu, každá větev inervuje jedno svalové vlákno = motorická jednotka
- Postsynaptická emmbrána tvoří subneurální aparát
- Synaptická štěrbina
 - 100nm, acetylcholinesteráza, agrin
 - Myorelaxancia, toxiny, patogeny, autoimunitní onemocnění

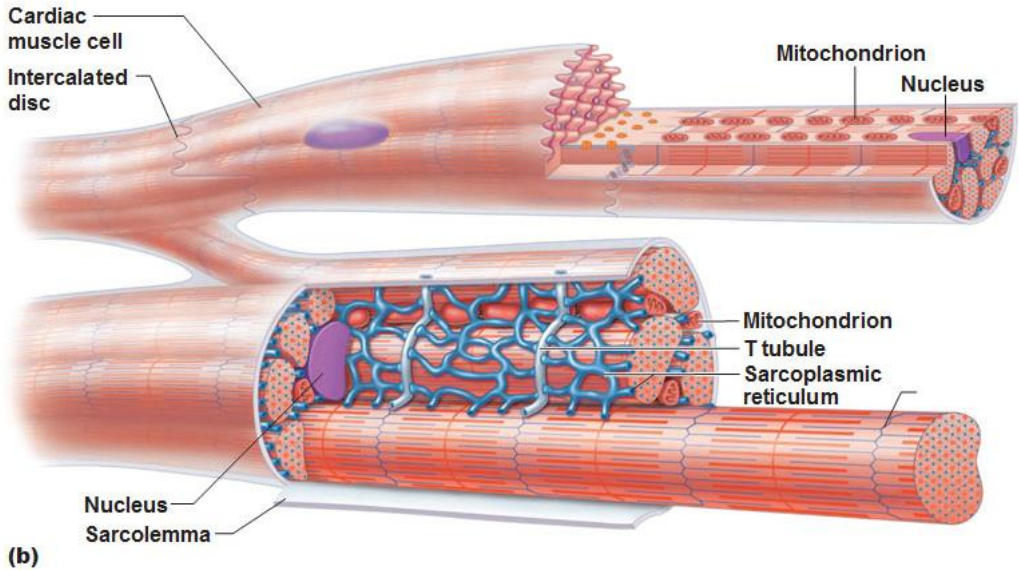
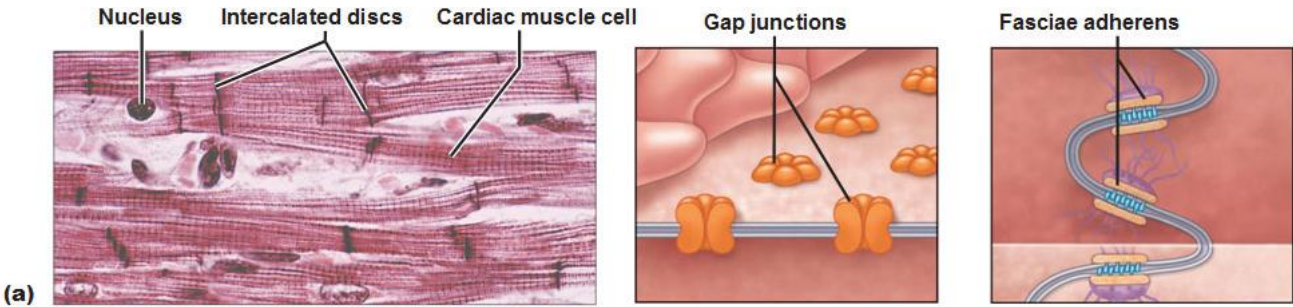
Srdeční svalovina, myokard

- Jednojaderné, rozvětvené buňky (Y, X)
- Spojovací komplexy – fascia adherens, desmosom, nexus – interkalární disky
- Desminová filamenta
- Plakofilin (kardiomyopatie)
- Aerobní metabolismus – mitochondrie, glykogen, myoglobin
- Akční potenciál nepřichází z vnějšku, je generovaný vlastním excitačním centrem

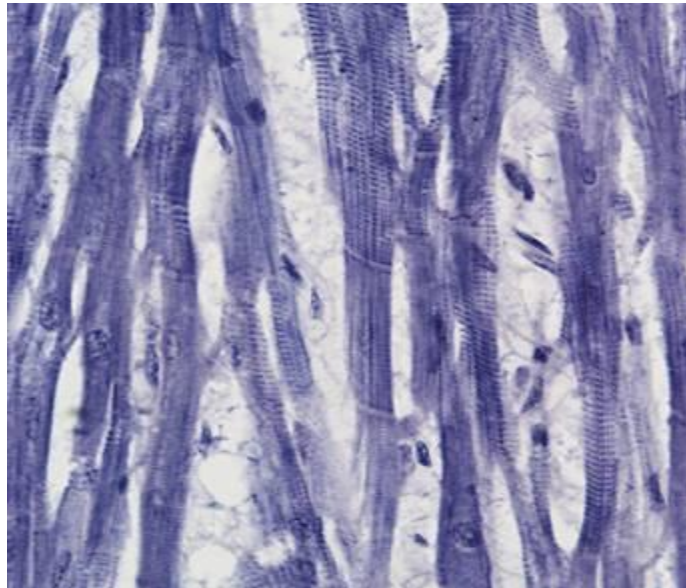
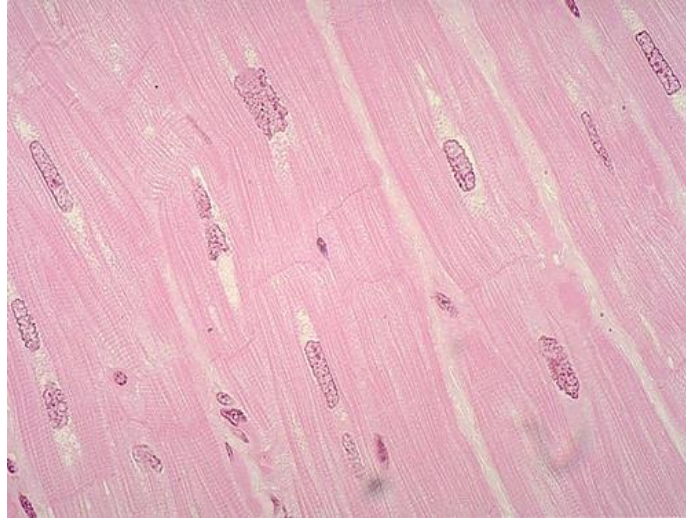
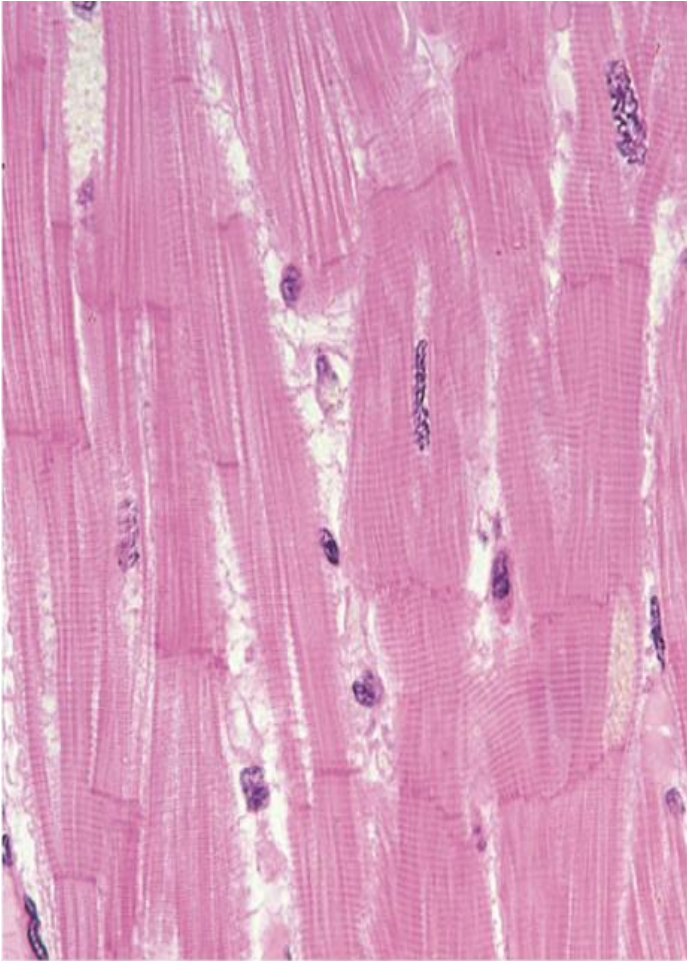
- Kontraktilní aparát podobný jako u kosterního svalu
 - Rozdíly:
 - Ca^{II+} jak z sER tak z extracelulárního prostoru
 - T-tubuly vyvinuté, velmi široké, komunikující s sER **diádami** (1 T-tubulus, 1 cisterna) (u humánního myokardu)

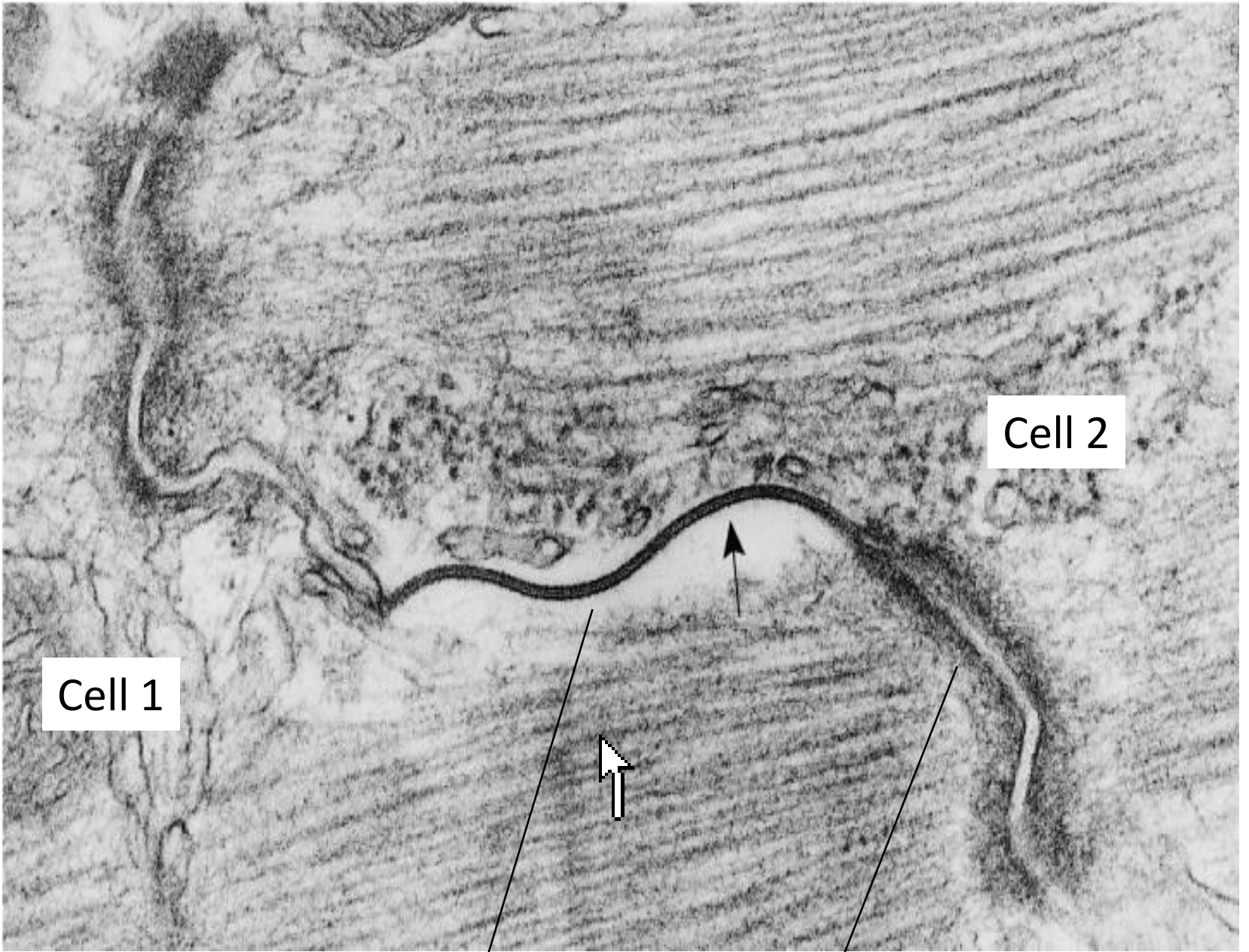

Srdeční svalovina, myokard

Srdeční svalovina, myokard

Cell 1

Cell 2

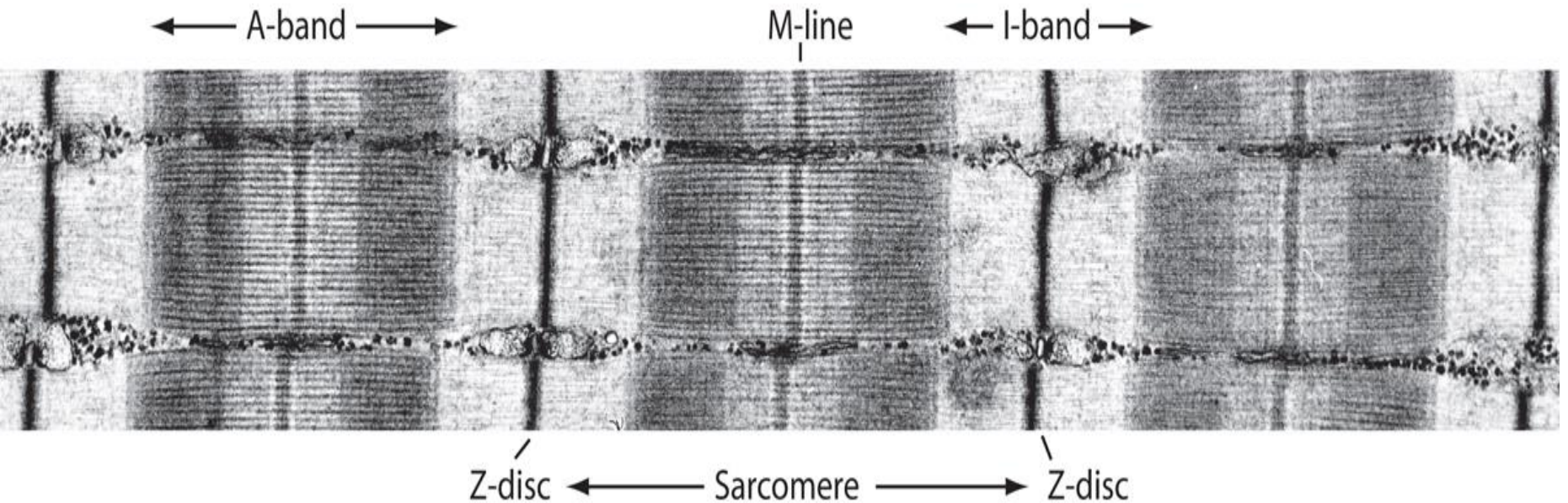
Intercalated disc:

nexus

fascia adherens

Sarkomera srdeční svaloviny

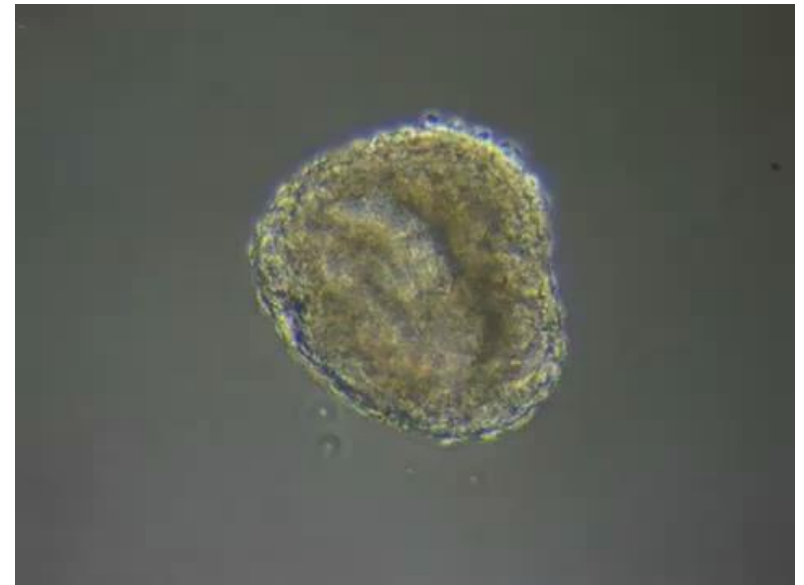
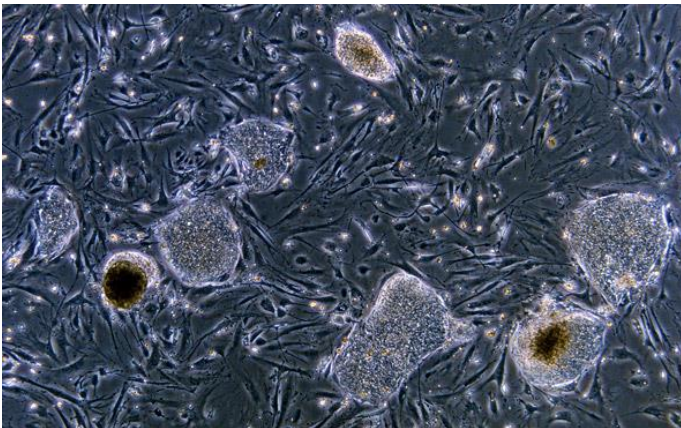
- Myofilamenta aktinu a myosin II
- Z-linie, M-linie, H-zóna
- I-proužek, A-proužek
- T-tubulus + 1 cisterna = diáda v oblasti Z-linie

Regenerace, hypertrofie a hyperplazie myokardu

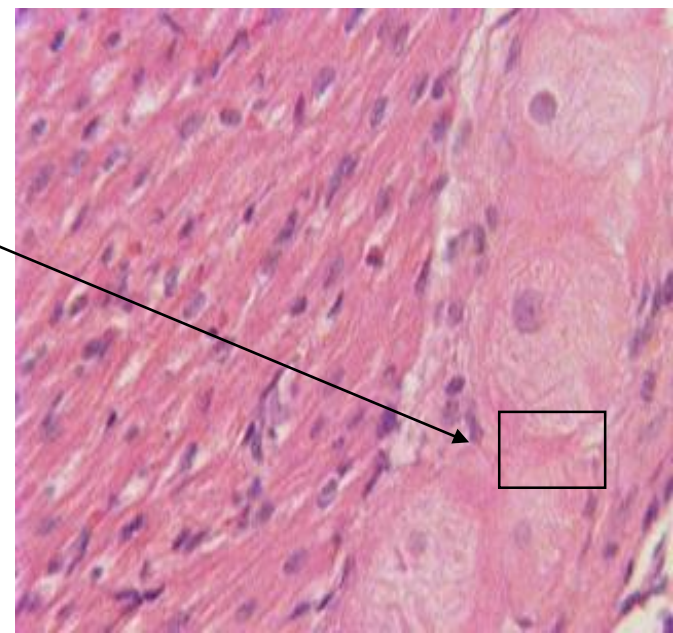
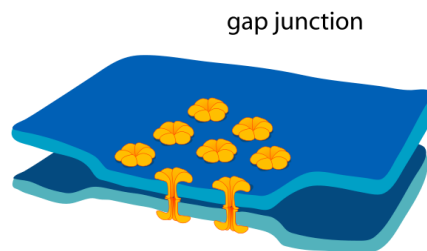
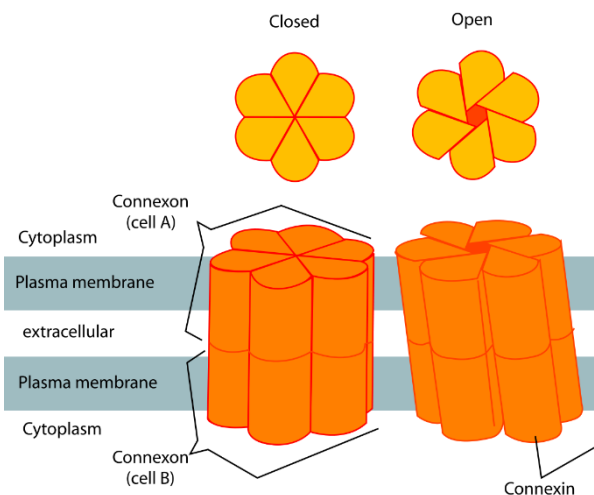
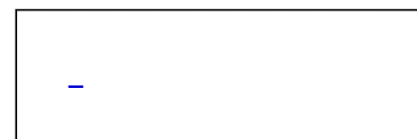
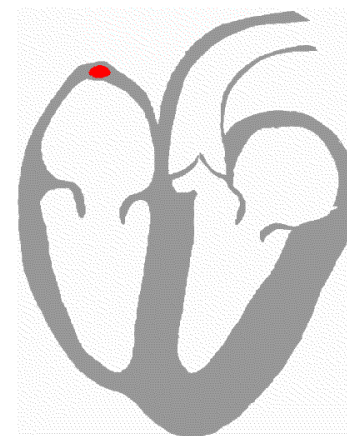
- Kardiomyocyty jsou postmitotické, terminálně diferencované
- Minimální regenerace myokardu, chybí satelitní buňky
- Vazivová jizva
- Hypertrofie – (chlopenní vady, hypertenze) – zvýšená proteosyntéza
- Hyperplazie – vzácně vznik nových kardiomyocytů z multipotentních kmenových buněk srdeční tkáně např. v okolí infarktových ložisek (vzniká také endotel, leiomyocyty, nedostatečné pro účinnou regeneraci)

- In vitro modely myokardiogeneze

Purkyňova vlákna

- Vnitřní vrstva ventrikulární stěny
- Specifický typ kardiomyocytů schopný vedení elektrického impulsu a koordinace srdeční akce
- Převodní systém srdeční
- Na⁺ kanály, početné mitochondrie, redukovaný kontraktilní aparát
- Silné a krátké buňky, světlá cytoplasma
- Gap junction Purkyňových vláken obsahují své vlastní connexiny v gap junctions
(PV connexin 40, pracovní myokard connexin 43)

Hladká svalová tkáň

- Štíhlé vřetenovité buňky (leiomyocyty) s centrálně umístěným jádrem
- Myofilamenta nejsou uspořádána do myofibril a sarkomer
- Častý výskyt – stěna dutých orgánů, cév, urogenitálního traktu, respiračního systému...
- Tonus

- Délka kolem 20 μ m (až 800 μ m), uspořádány do pruhů, svazků nebo protiběžných systémů
- Ultrastruktura - kaveoly, zhuštění cytoplasmy
- Bazální membrána
- Spojení s okolní ECM

Leiomyocyt

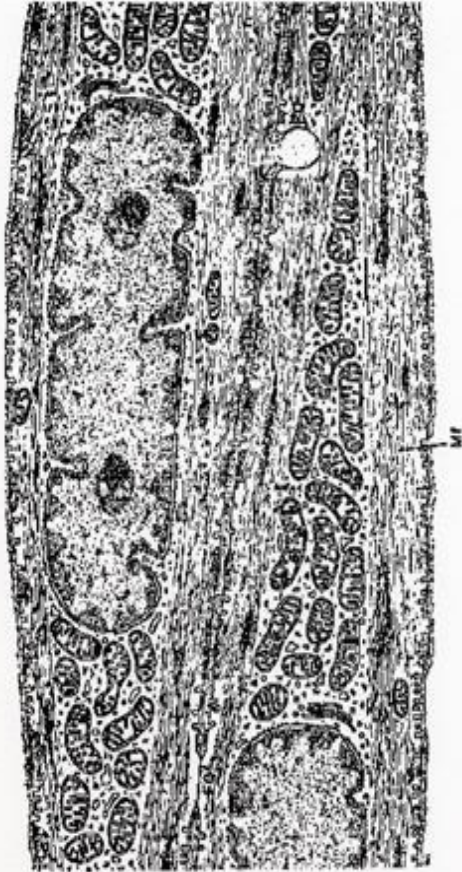
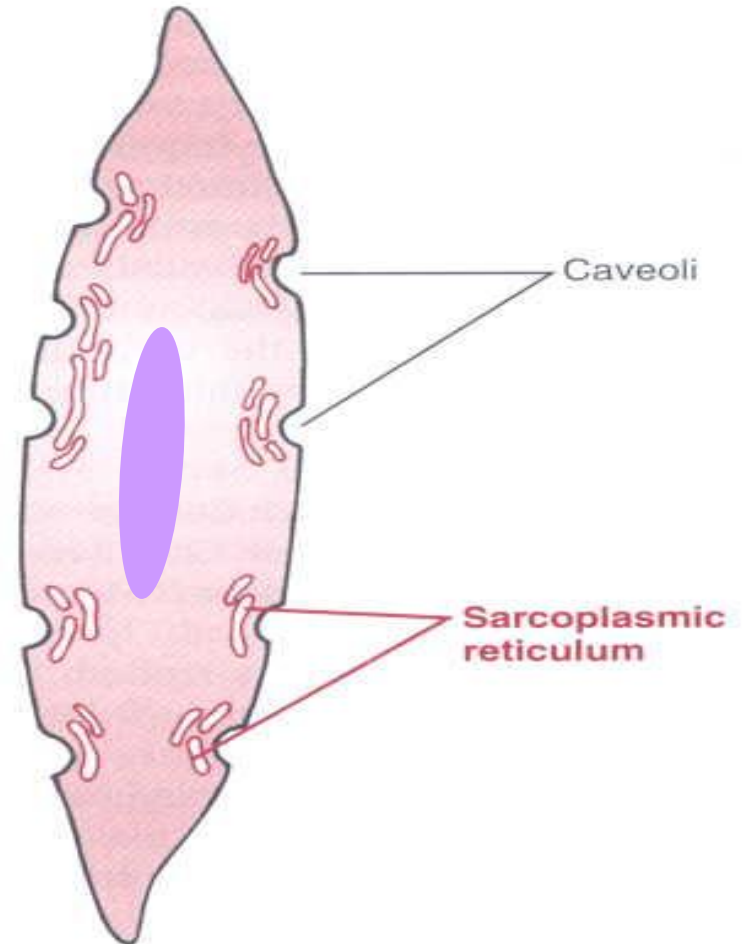

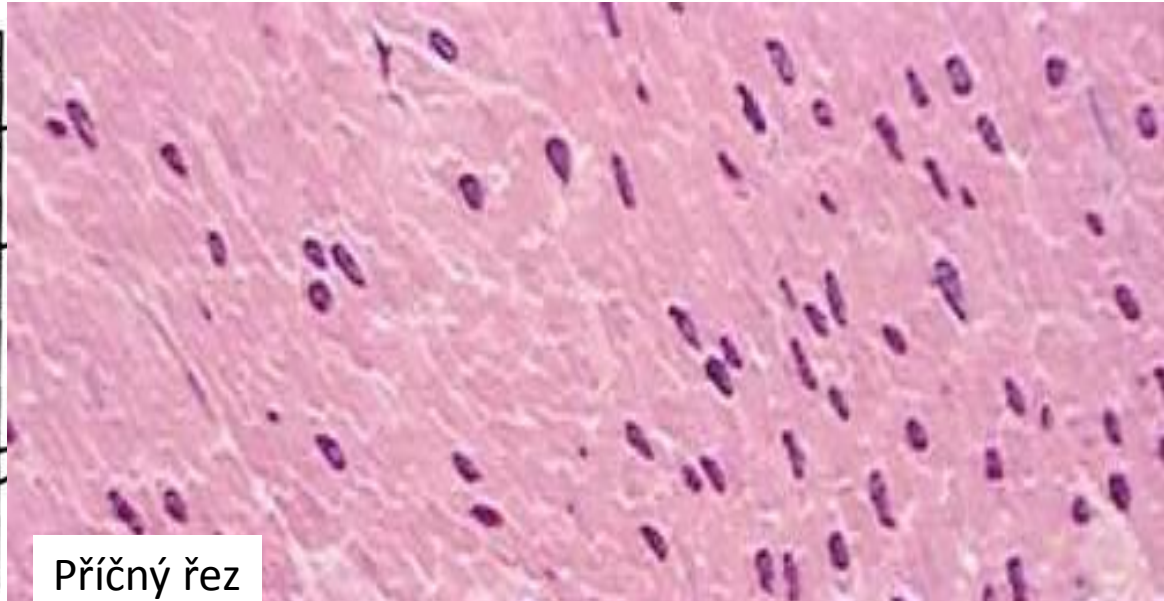
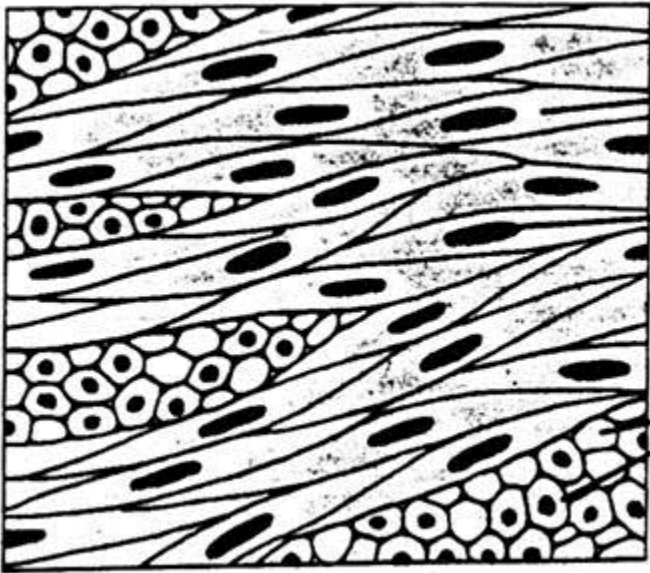
FIG. 10-2 E/M OF SMOOTH MUSCLE

Kaveoly

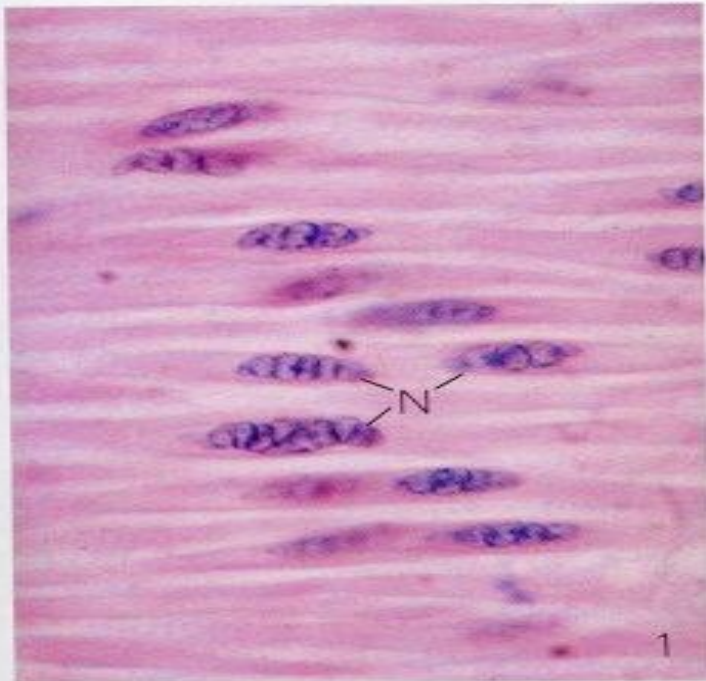
- ekvivalenty T-tubulů
- četné Ca kanály
- kontakt s sER

Leiomyocyty tvoří vrstvy ve stěně dutých (tubulárních orgánů)

Příčný řez

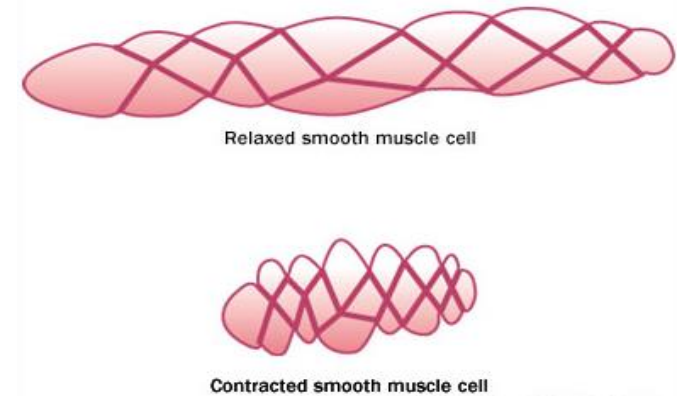
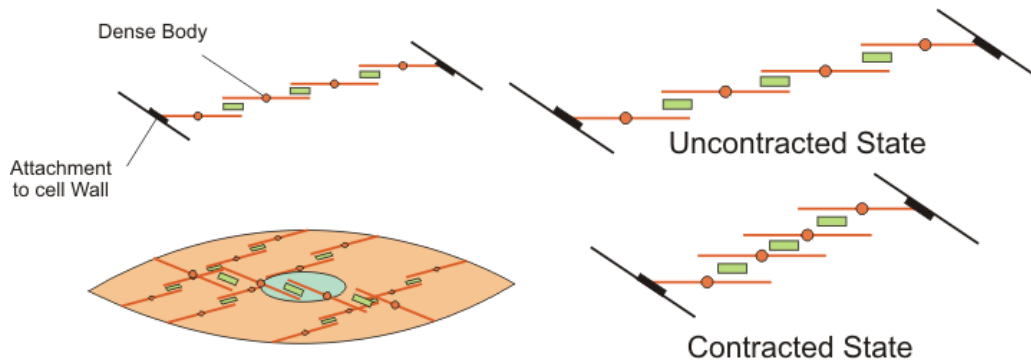
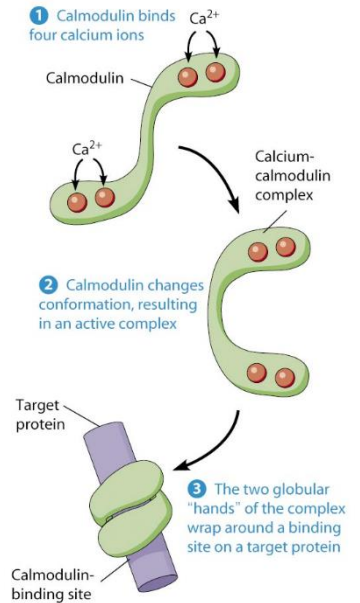
Podélný řez

Kontraktilní aparát

- Aktin hladké svaloviny (μ -aktin), zakotven v cytoplasmatických zahuštěních (~ Z-liniích)
- Myosin není uspořádaný bipolárně – intenzivnější zkrácení
- Ca^{II+} calmodulin (calcium modulated protein)

regulace kontrakce – aktivuje myosin kinázu - fosforylace myosinu – aktivace myosinové ATPázy – připojení k aktinovému vláknu

- Calponin
 - Caldesmon
- } inhibují myosinovou ATPázu
strukturní integrita buňky

Actin-myosin filaments

Nervová tkáň

Nervová tkáň

- **Neurony a gliové buňky**

- **Neurony**

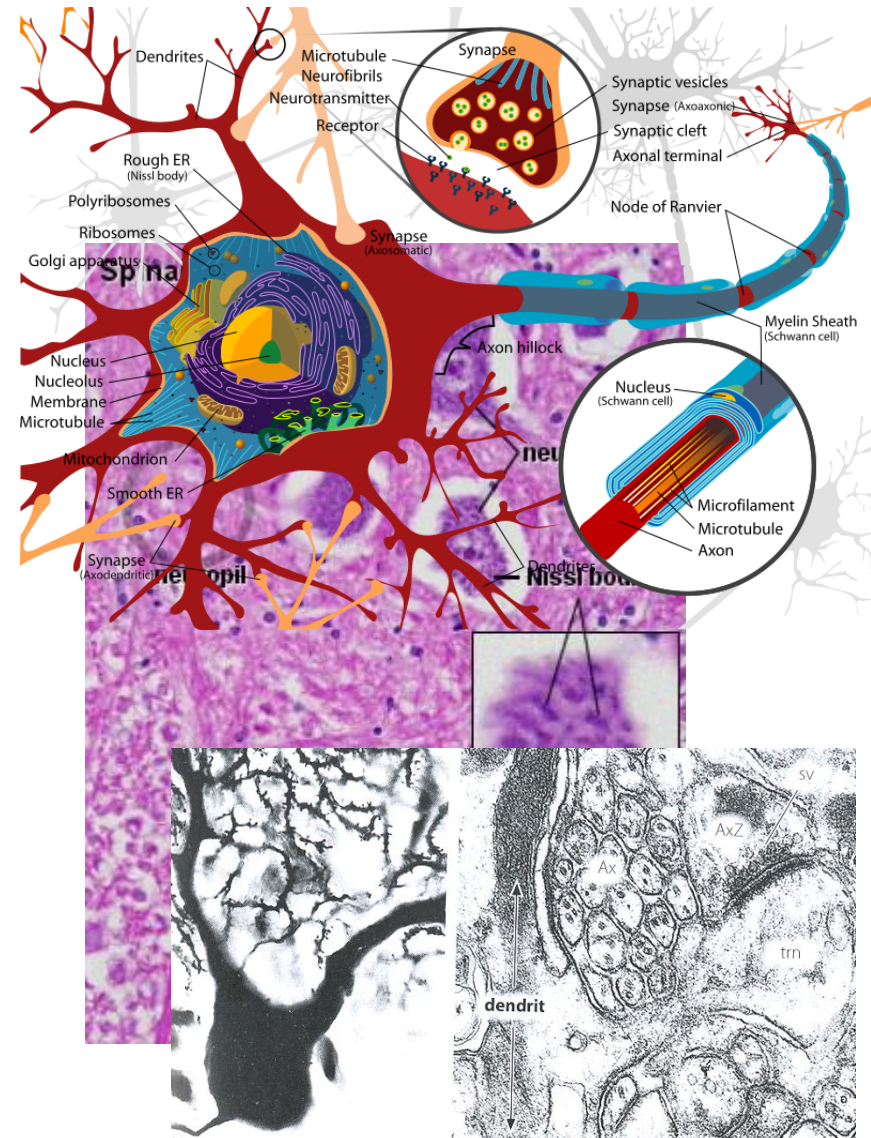
- Tvorba elektrických vzruchů
- Synapse – další neurony nebo efekторы (svalové buňky)
- Elektrické a chemické spojení
 - Změna membránového potenciálu
 - Neurotransmitery

- **Glie**

- 10 × více než neuronů
- Různé typy, různé funkce

Neuron

- **Perikaryon /soma/**
 - Euchromtické jádro
 - Nisslova substance
 - Pigmenty (lipofuscin, neuromelanin)
- **Dendrity**
 - Primární, sekundární, terciární ...
 - Dendritické trny
- **Axon**
 - *axon hillock* (odstupový konus)
 - Iničiální segment
 - Axon + gliový obal = nervové vlákno
 - Axolemma, axoplasma
- **Cytoskelet**
 - Mikrotubuly (neurotubuly)
 - Intermediární filamenta (neurofilamenta)
 - Stabilizace výběžků
 - Axonální transport (neurotubuly, dynein, kinesin)

Klasifikace neuronů

Funkce v neuronální síti

Eferentní
Senzorické
Interneurony

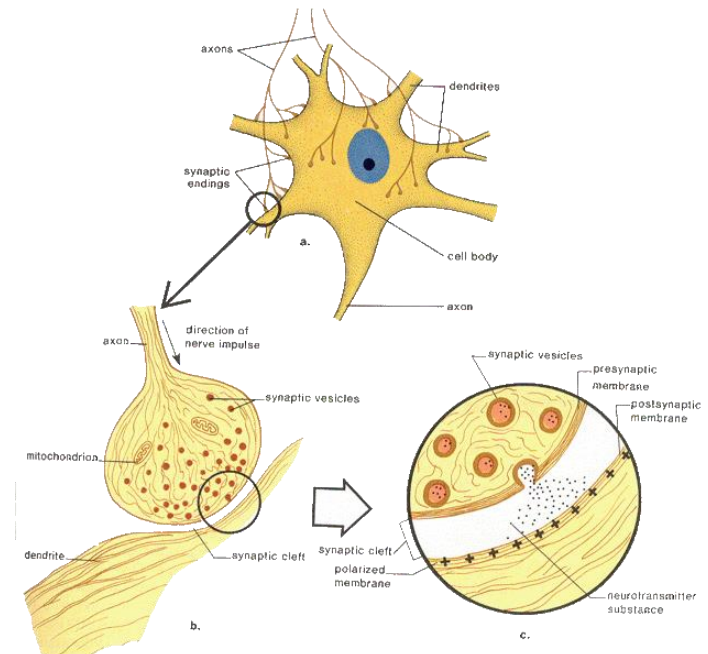
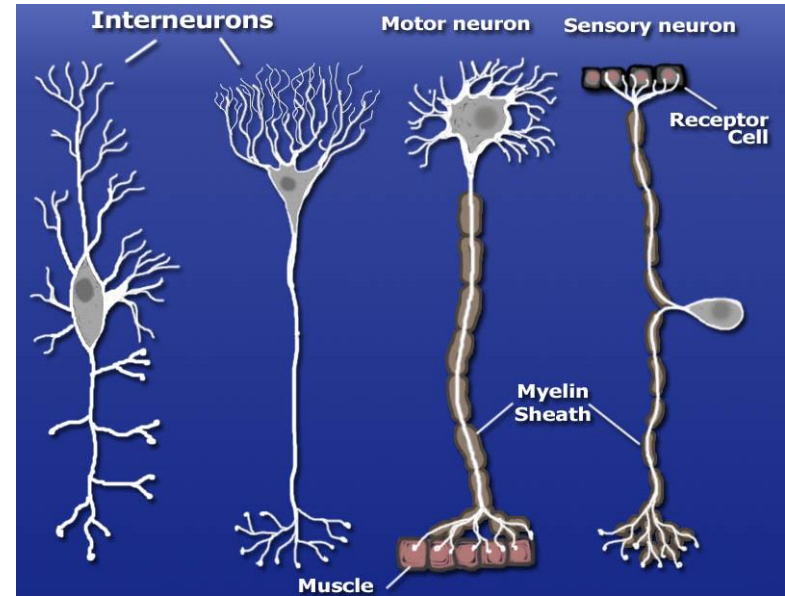
Senzitivní
Motorické
Asociační

Mediátor

Dopaminerní
Cholinerní
Serotoninergní
Aminerní
GABAerní
peptidergní, ...

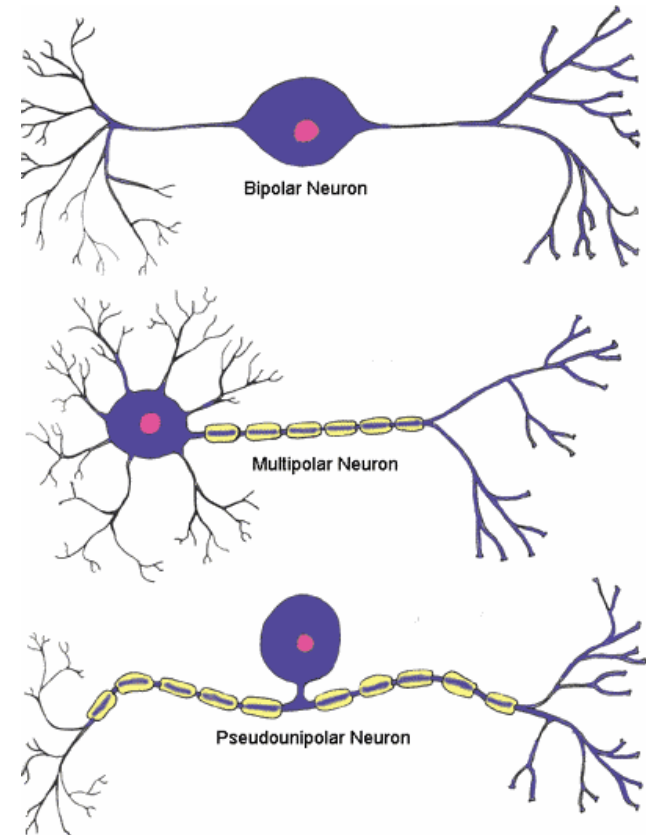
Morfologie těla

Unipolární
Bipolární
Multipolární
Pseudounipolární

Klasifikace neuronů

- **Unipolární** – primární smyslové buňky (tyčinky, čípky)
- **Bipolární** – druhý neuron v retině, vestibulokochleární ganglion
- **Multipolární** - the most frequent – CNS, the autonomic ganglia
- **Pseudounipolární**
 - Jeden výběžek tvaru T
 - Axonální a dendritický výběžek
 - Kraniální nervy

Délka axonu

- Golgi typ I – projekční neurony, velké perikaryon, dlouhý axon, vedení na velké vzdálenosti
- Golgi typ II – interneurony, malé perikaryon, axon neopouští oblast ve které je neuron lokalizován

Synapse

Specifické buněčné kontakty

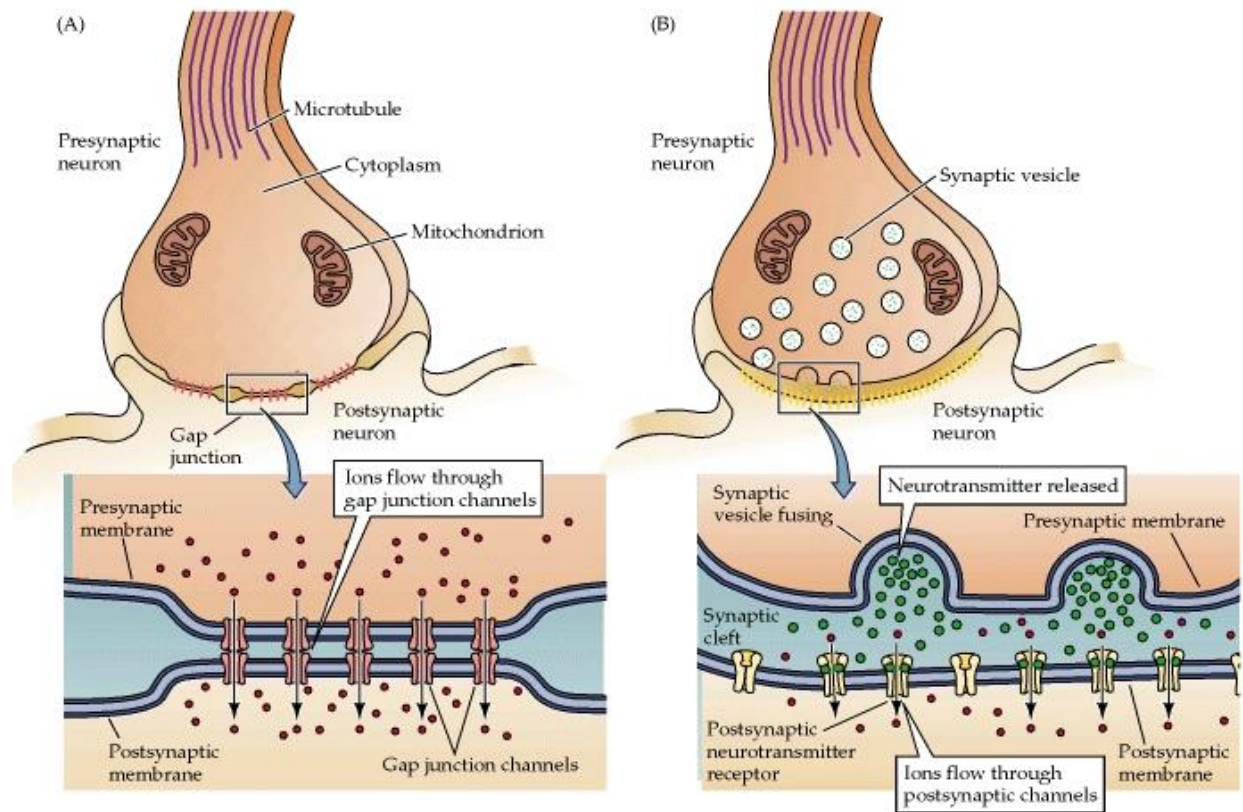
Elektrické a chemické synapse

Presynaptická membrána

Postsynaptická membrána

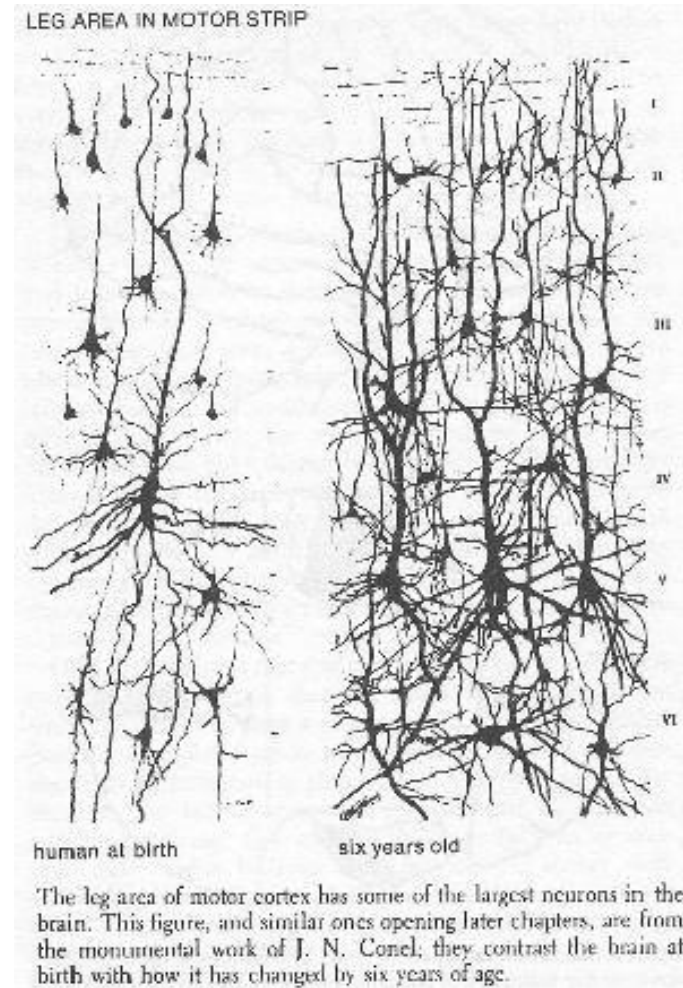
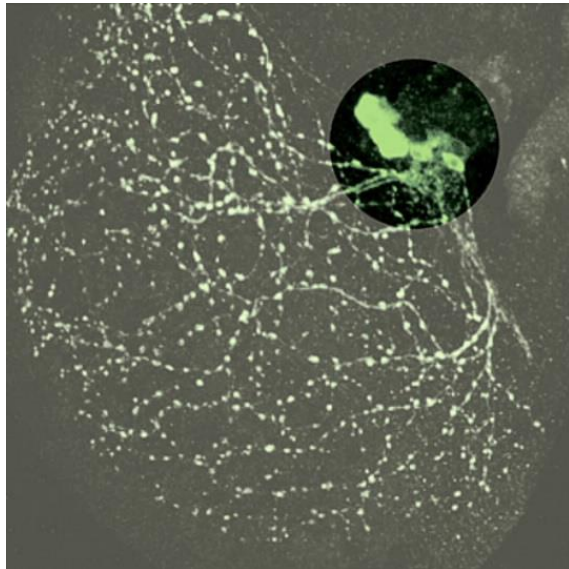
Synaptická štěrbiná

Synaptické váčky

Průměrný neuron – až 1000 synapsí

Aktivní tvorba a zánik synapsí

Gliové buňky

CNS

Astrocyty

- fibrózní (šedá hmota)

- protoplazmické (bílá hmota)

Oligodendrocyty

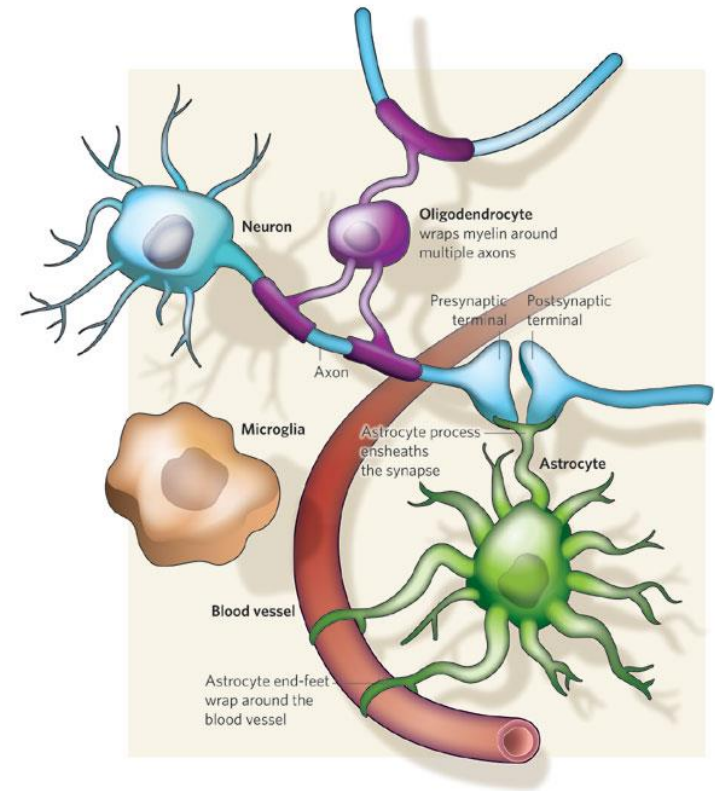
Mikroglie

Ependymové buňky

Periferie

Schwannovy buňky

Satelitní buňky (amficyty)

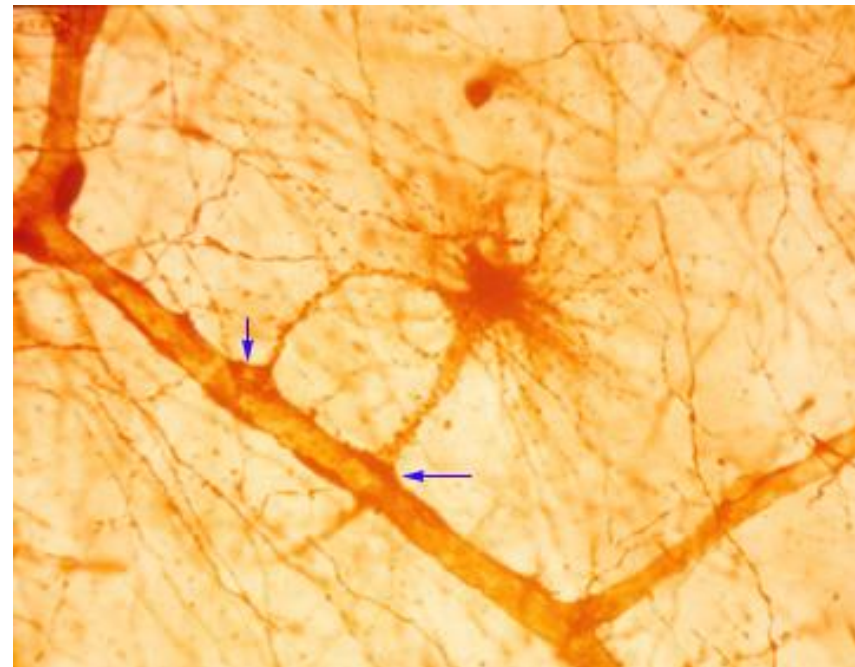
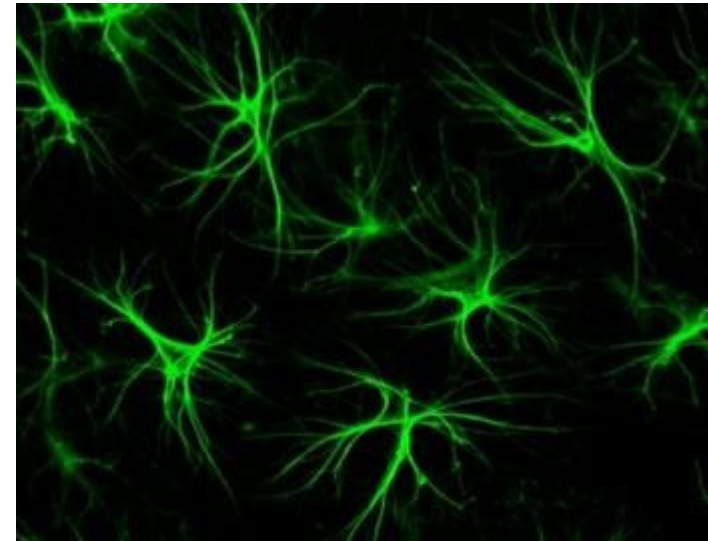

Astrocyty

- Nejčastější gliové buňky CNS
- Hvězdovitý tvar
- Intermediární filamenta (GFAP – glial fibrillary acidic protein)
 - Fibrilární
 - Plasmatické

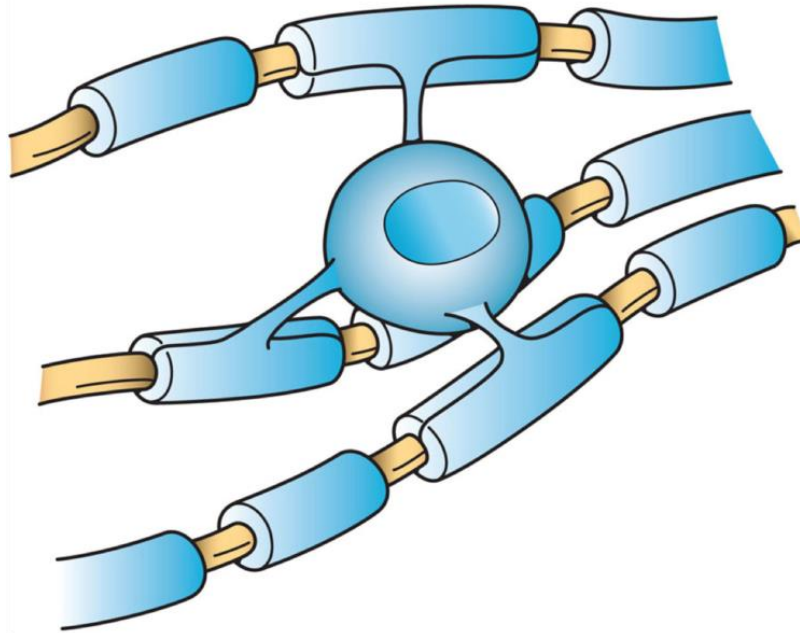
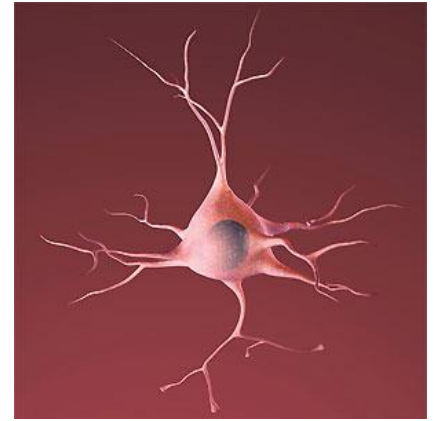
- Funkční síť – gap junctions
- Hraniční vrstvy – na povrchu CNS a podél cév
 - (*Membrana limitans gliae superficialis / perivascularis*)
 - Hematoencefalická bariéra

- Funkce
 - Mechanická a metabolická podpora
 - Kontrola složení extracelulární tekutiny
 - Regenerace CNS gliovou jizvou

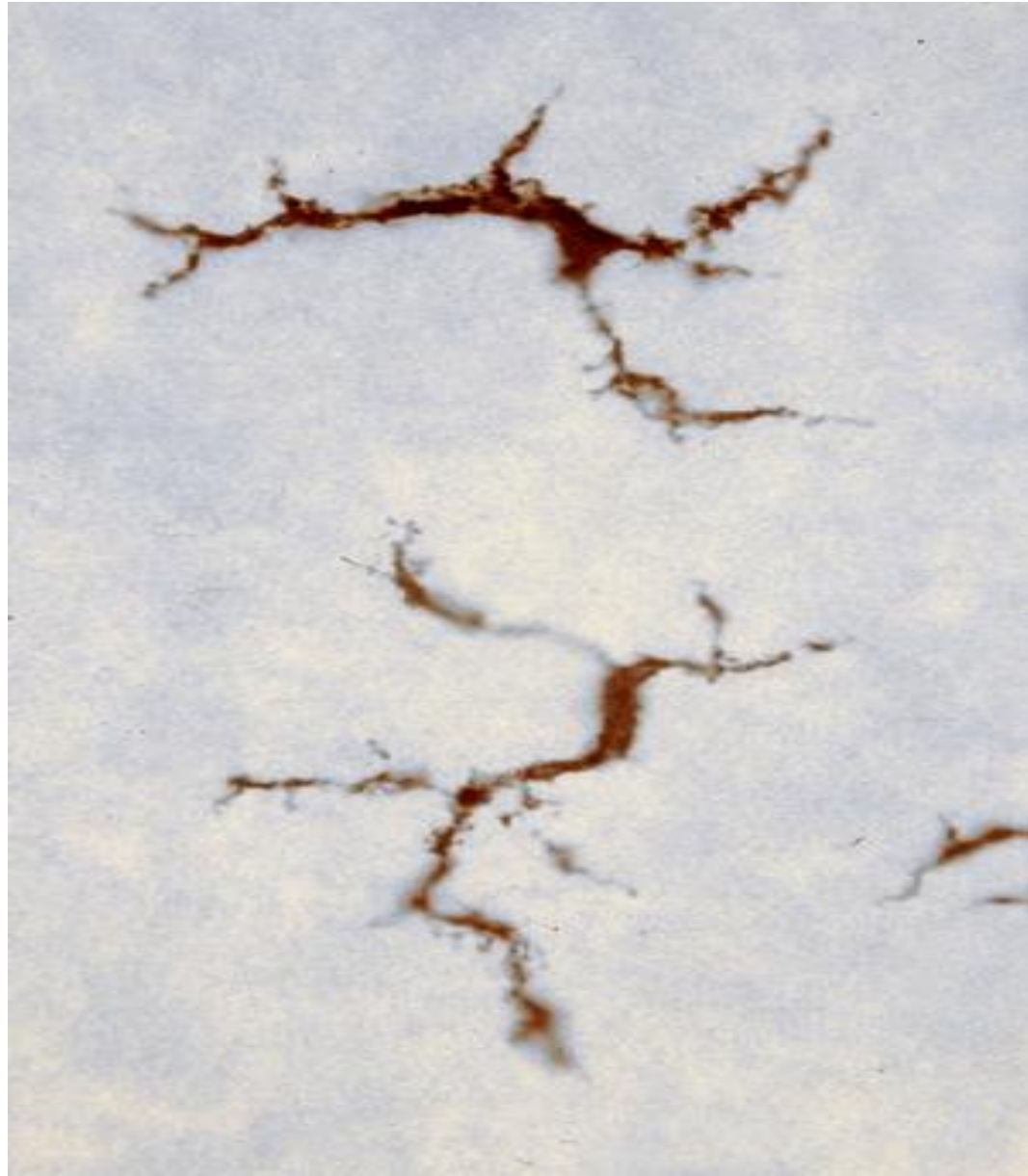
Oligodendrocyty

- Myelinové pochvy v CNS
- Početné v bílé hmotě
- Ekvivalent Schwannových buněk v PNS

Mikroglie

- Malé, krátké bohatě větvené buňky
- Hematopoetický původ
- Funkce
 - Makrofágy
 - fagocytóza patogenů, mrtvých buněk, atd.
 - Antigen prezentující buňky

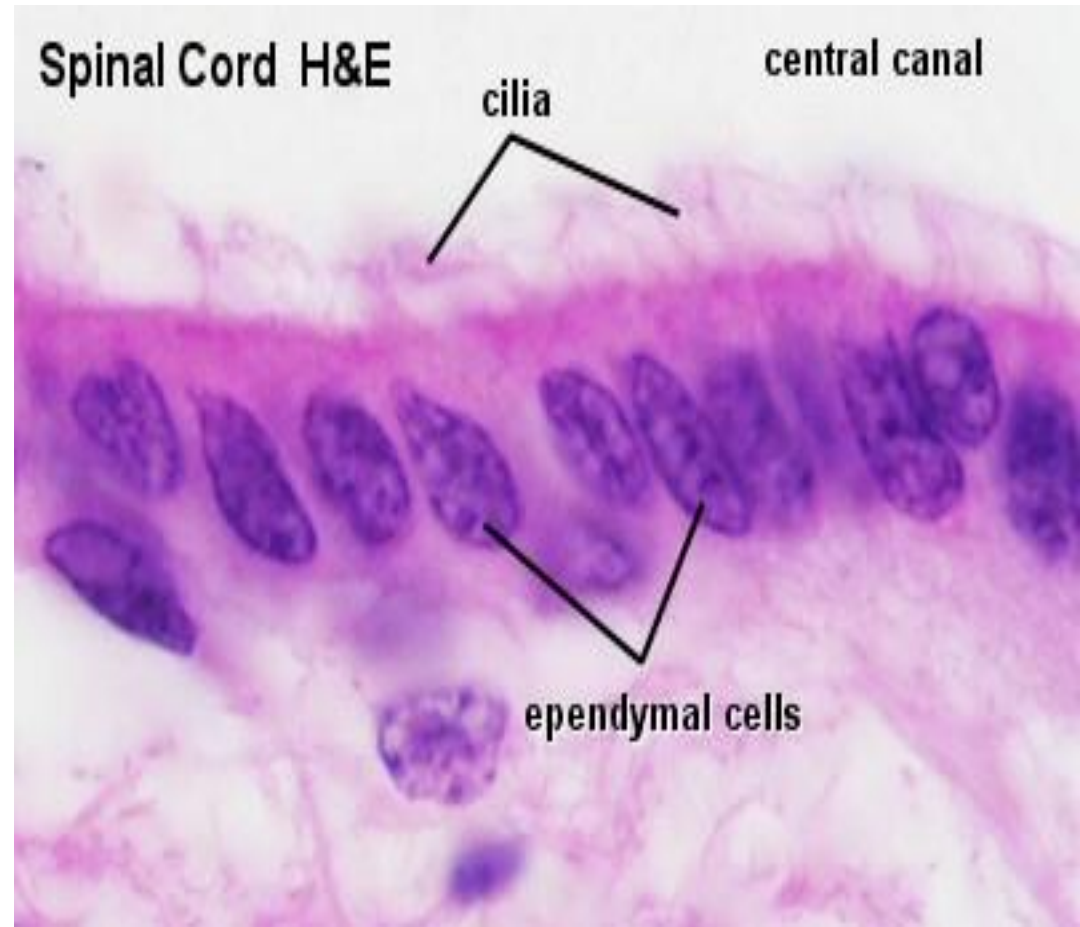
Ependymové buňky

Výstelka mozkových komor a míšního kanálu

Jednoduchý kubický nebo cylindrický epitel s řasinkami bez bazální laminy

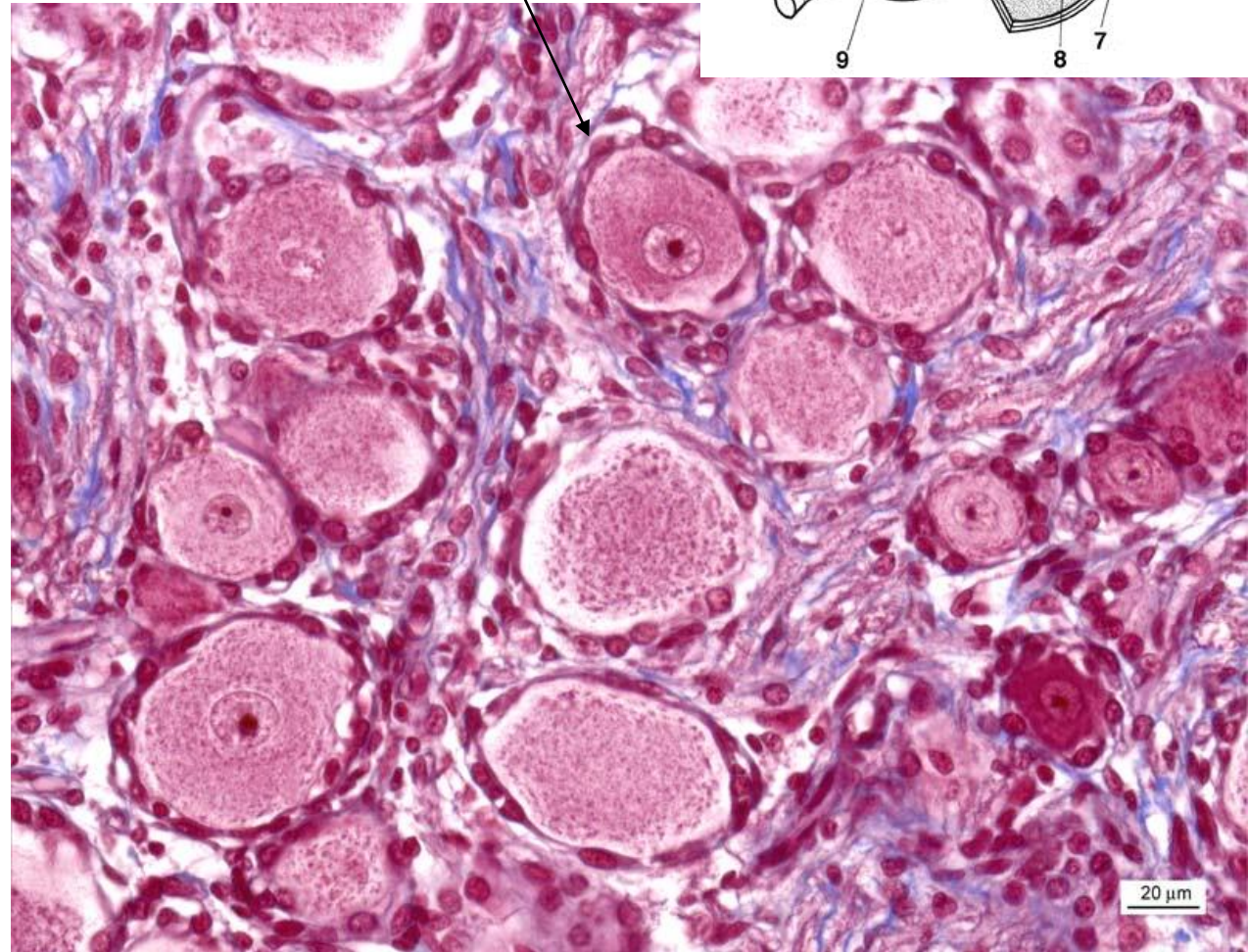
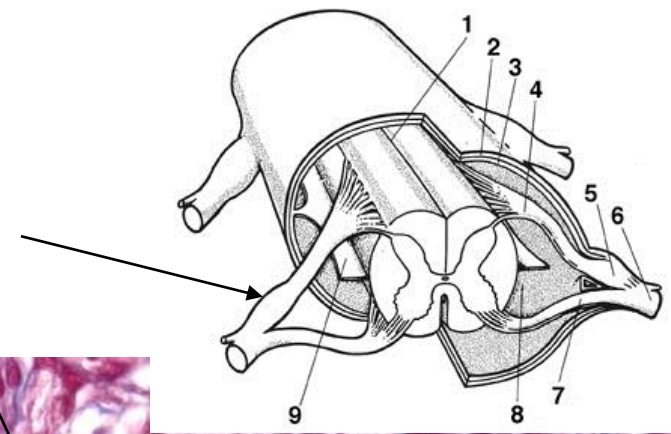
V neurohemálních oblastech (eminentia mediana hypothalami)

- báze vybíhá v dlouhé výběžky v kontaktu s kapilárami – tanycyty
- chybí zde hemoencefalická bariéra
- přestup neurohormonů do krve

Satelitní buňky

- PNS
- Mechanická a metabolická podpora neuronů
- Bazální lamina

Schwannovy buňky

- Každý axon v PNS je obklopený Schwannovou buňkou

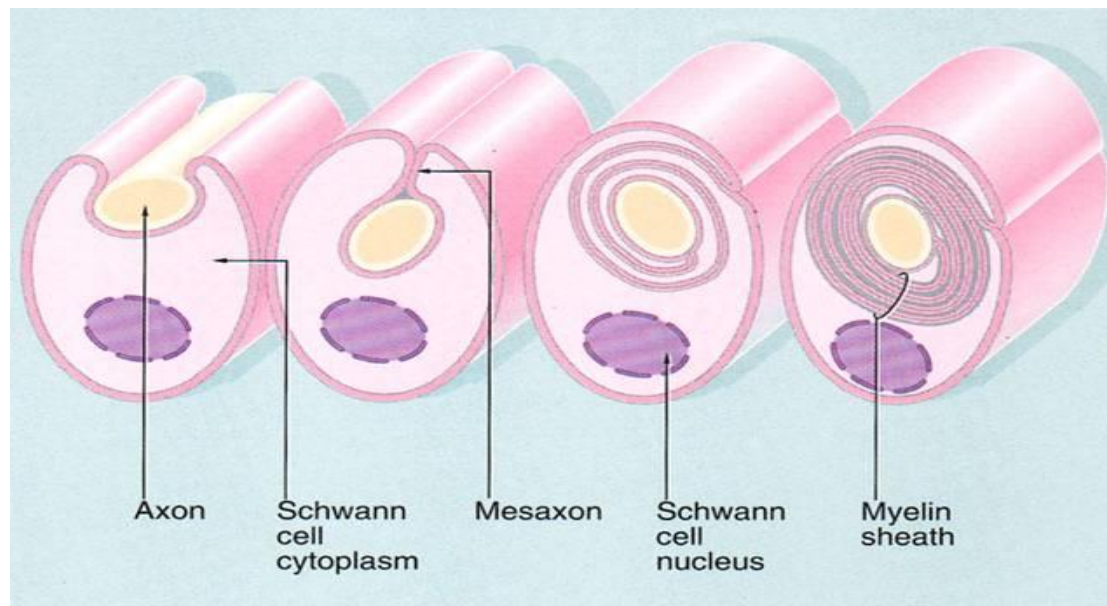
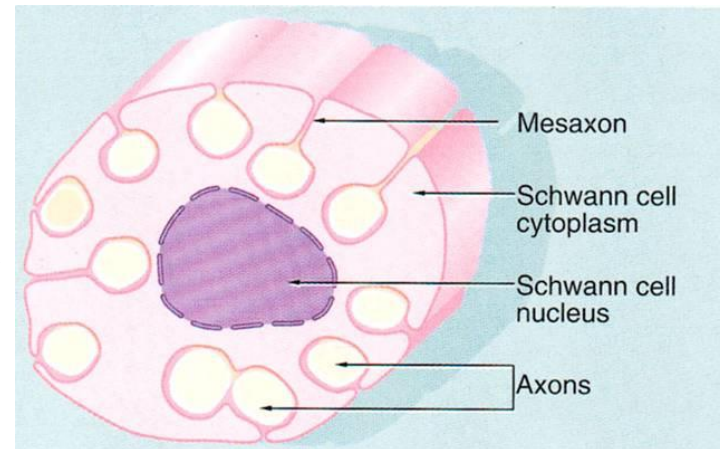
- Nervová vlákna

- **Nemyelinizovaná**

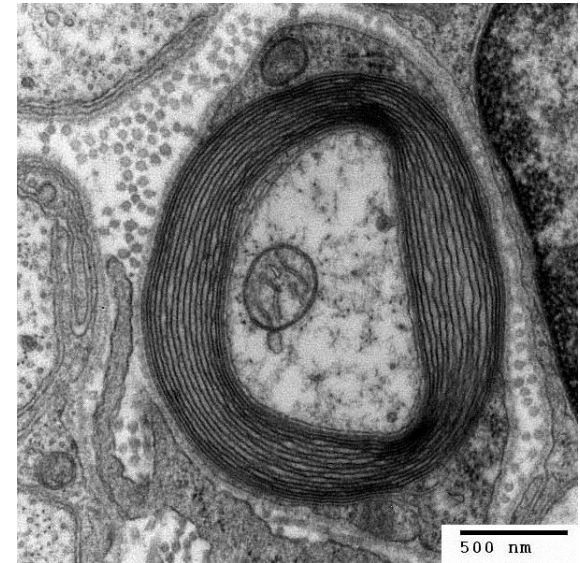
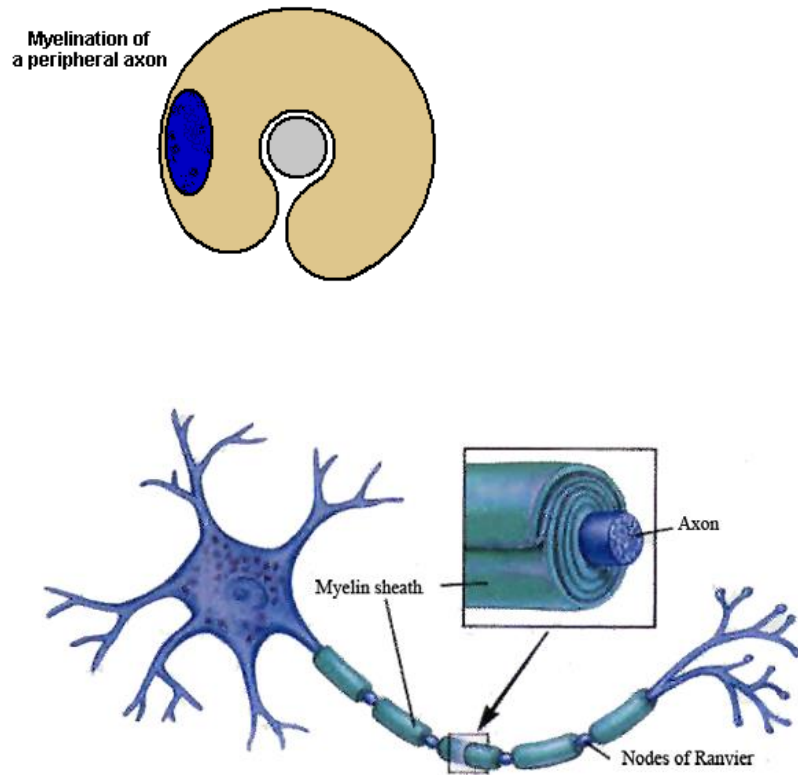
- Pouze Schwannova pochva

- **Myelinizovaná**

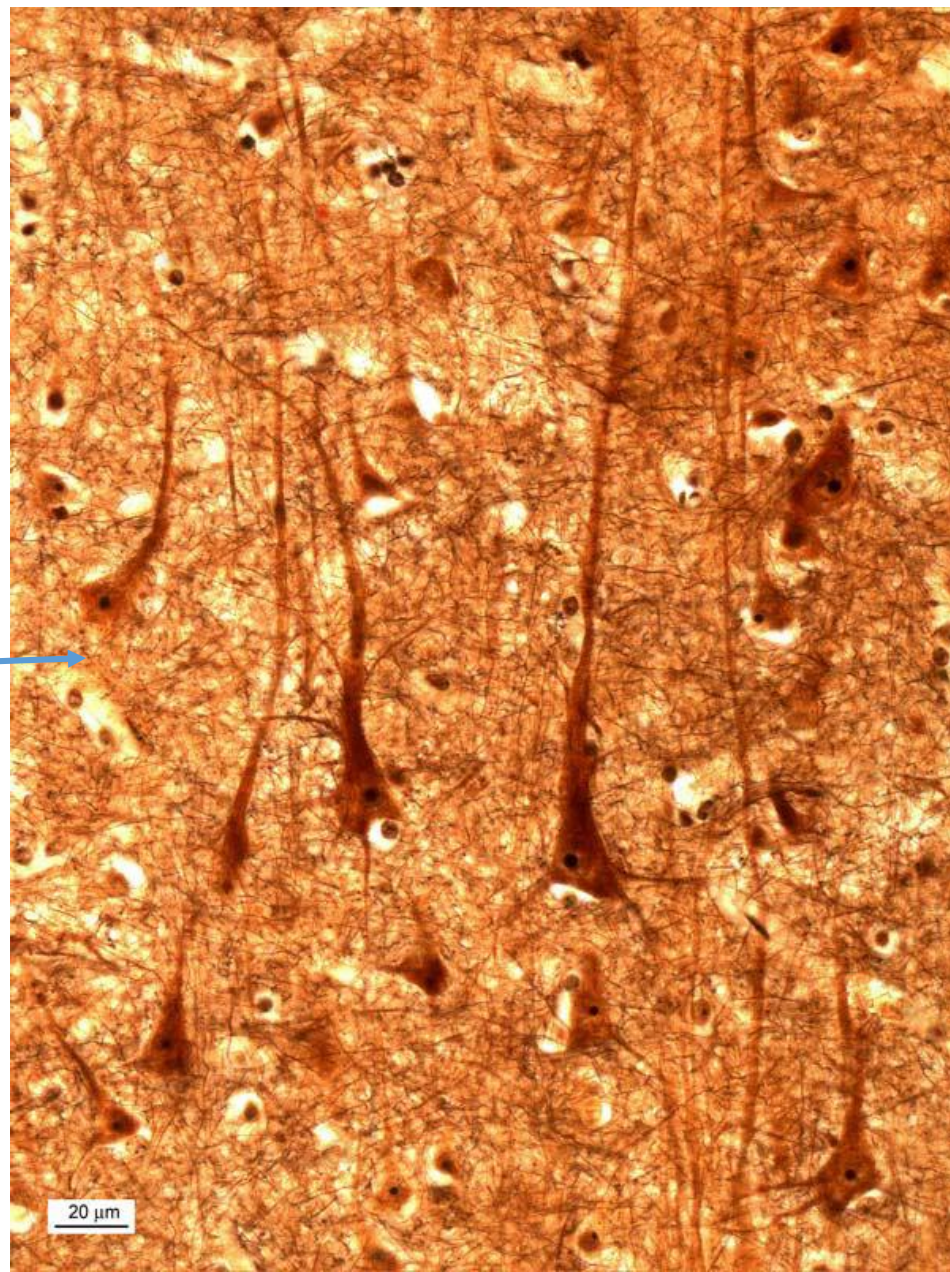
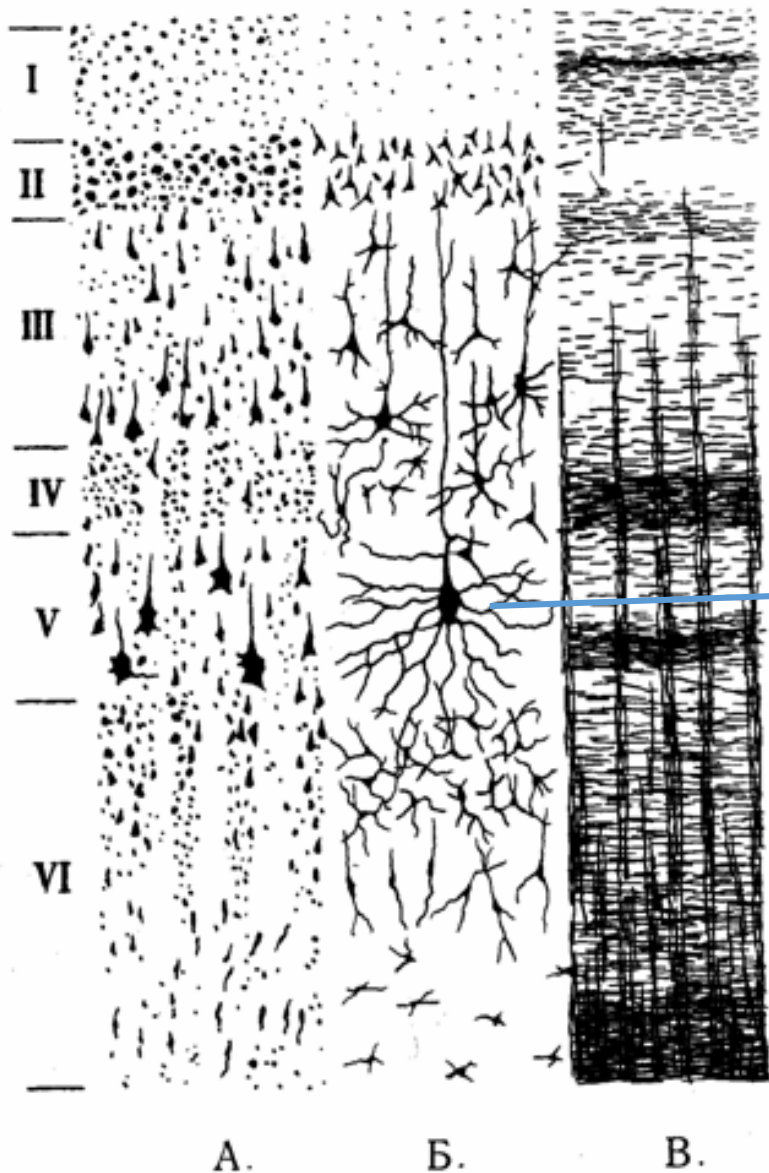
- Schwannova pochva /neurilemma/ + myelinová pochva
 - Ranvierovy zářezy
 - Saltatorní vedení vzruchu

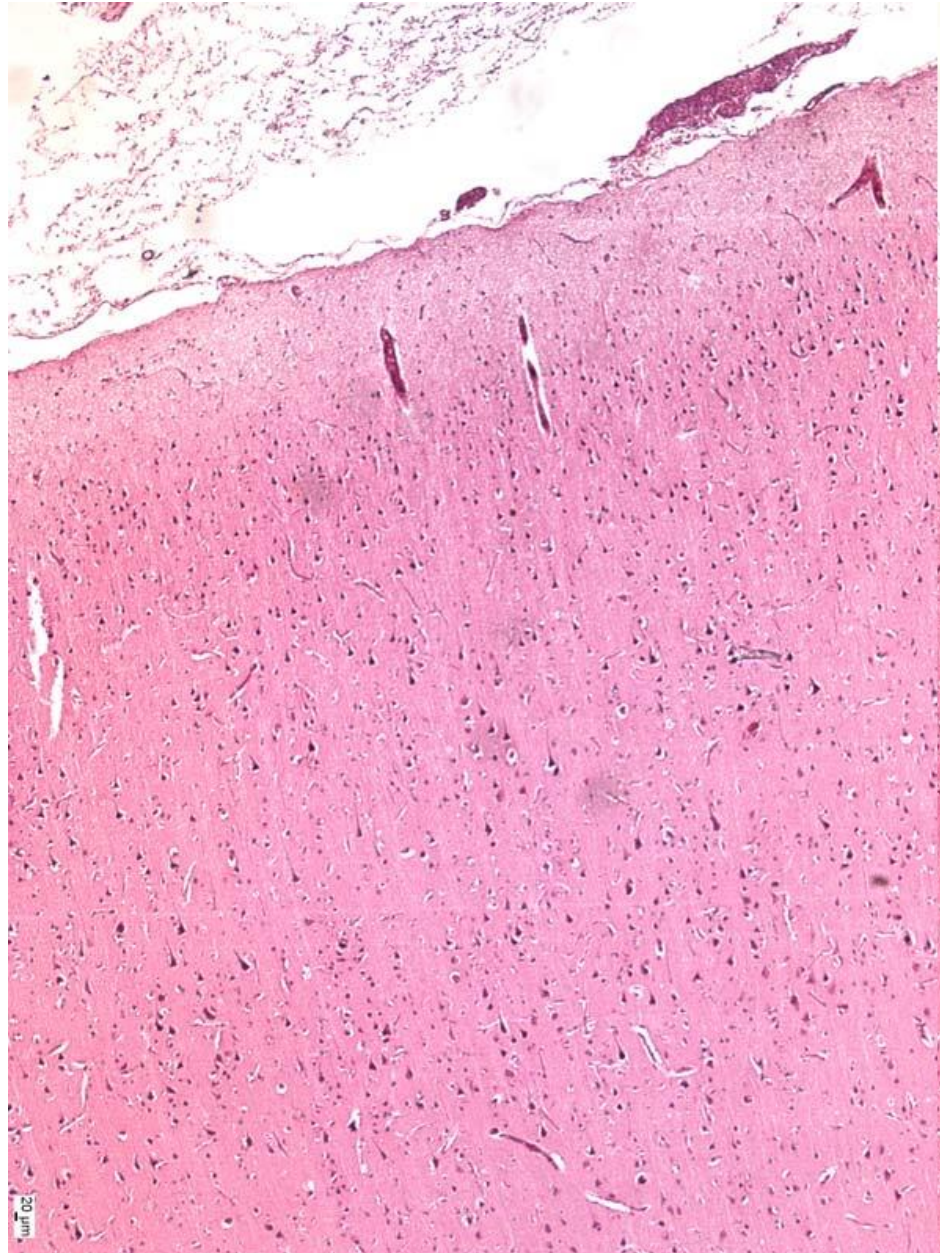
Myelinizace periferního axonu

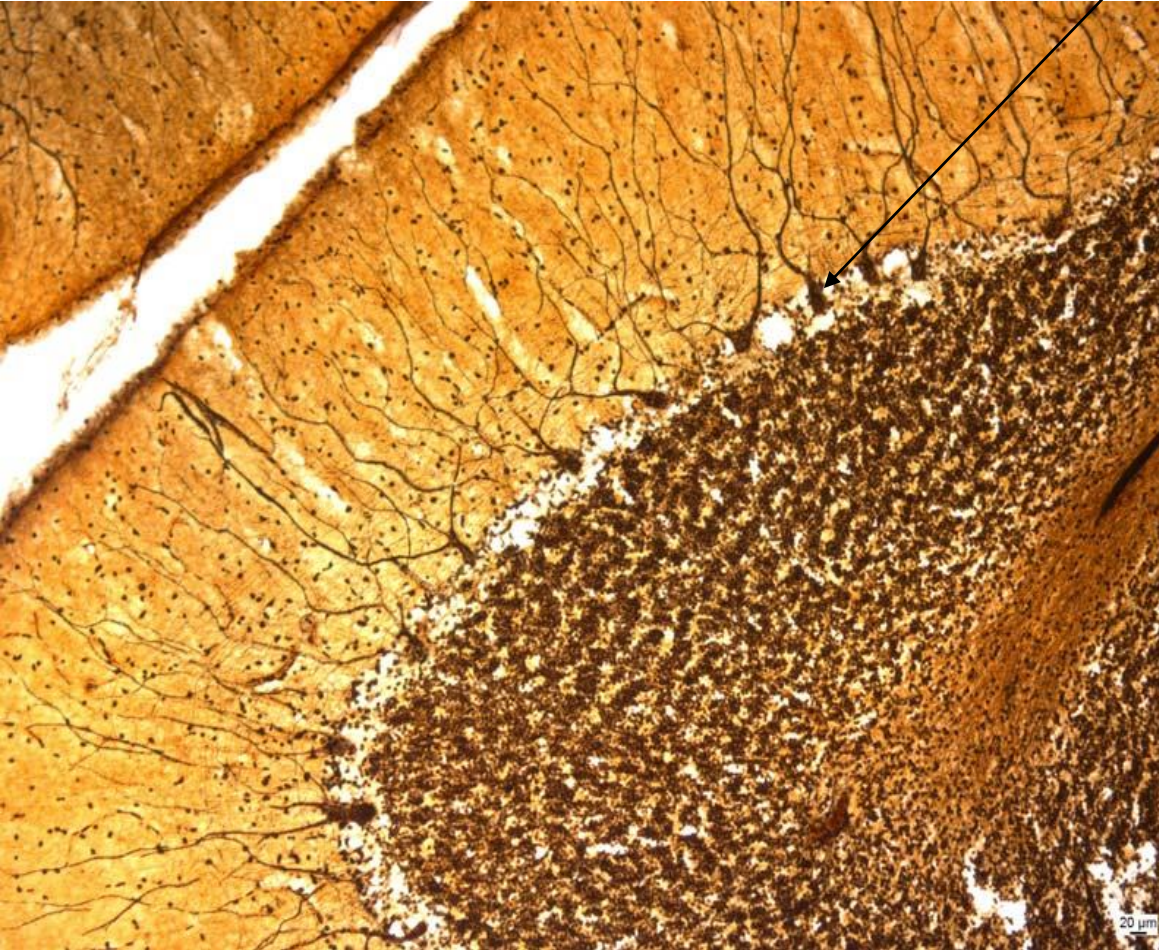
Cortex cerebri – pyramidální buňky

Cortex cerebri – pyramidální buňky

Cerebellum – Purkyňovy buňky

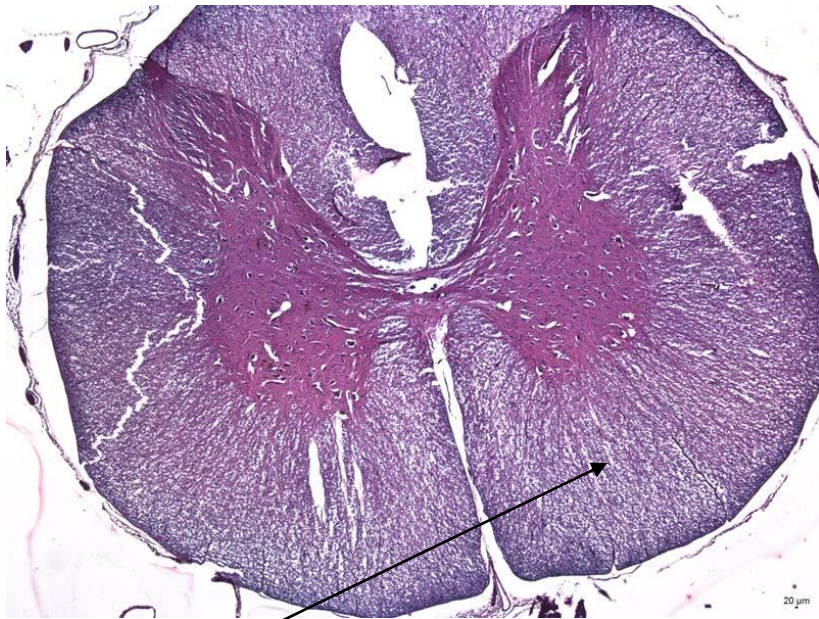

Okrouhlé perikaryon

1-4 dendritické kmeny

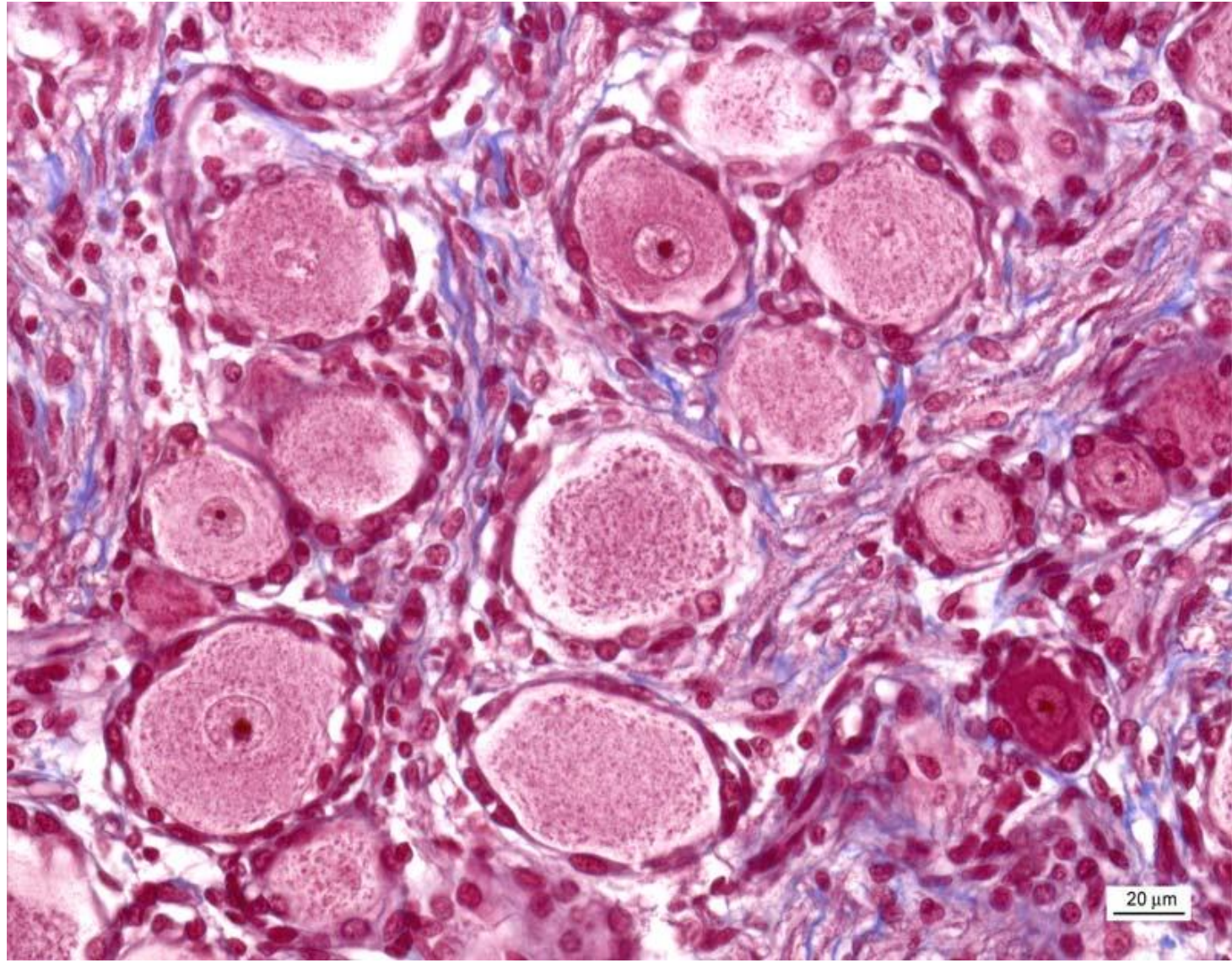
Další větvení v jedné rovině

Mícha – somatomotorické multipolární neurony

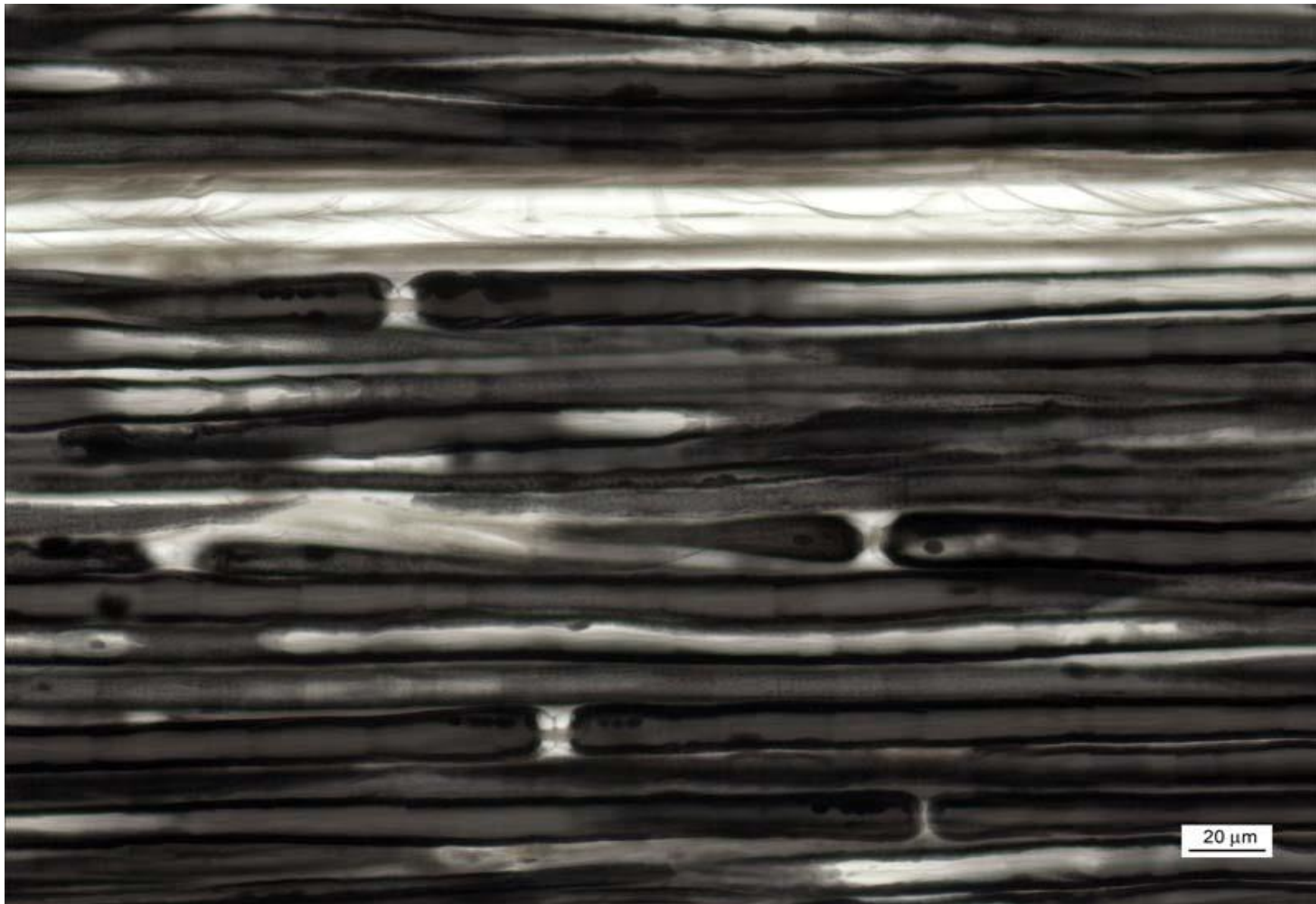

motor neurons

Ganglion spinale – pseudounipolární neuron

Periferní nerv

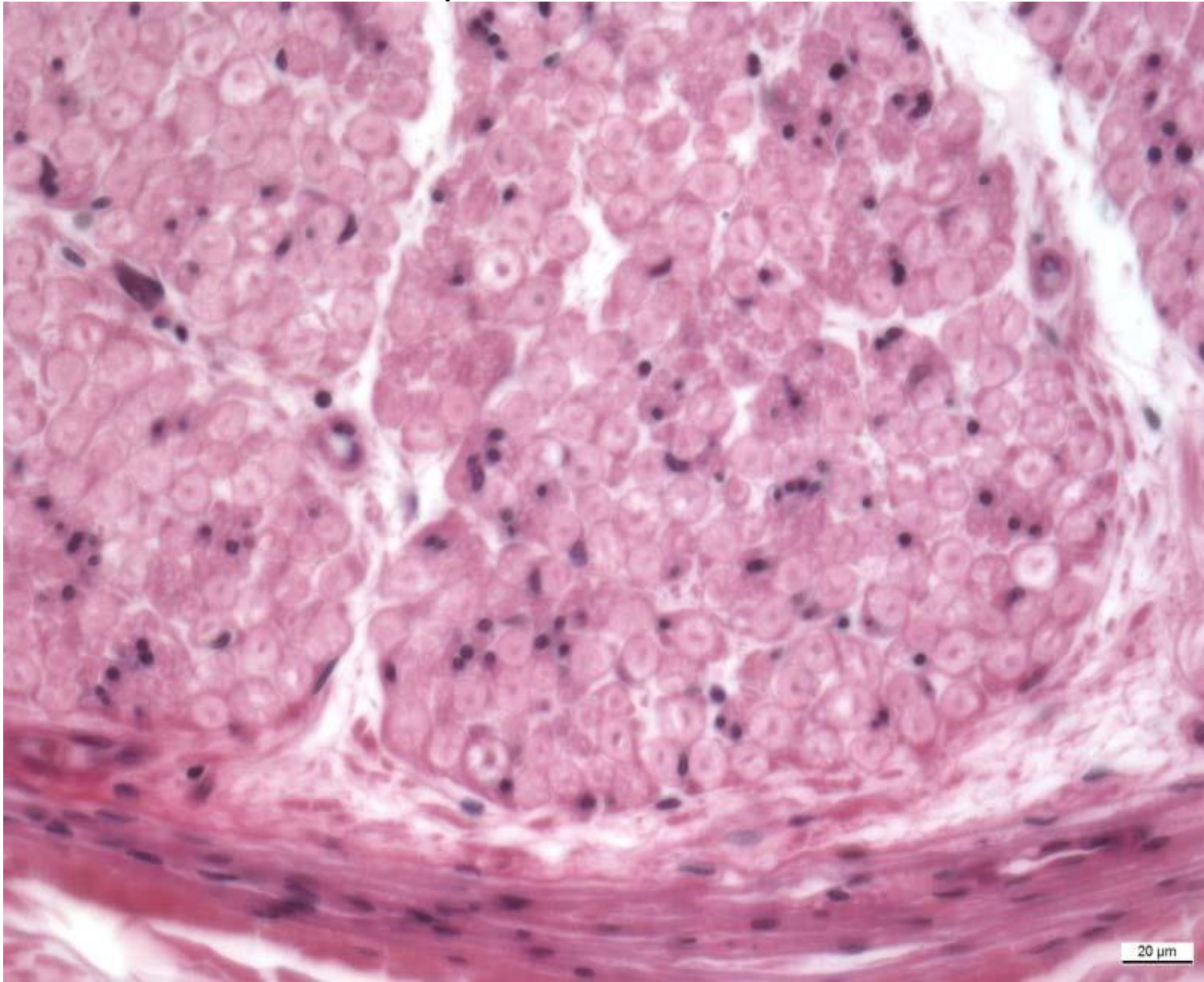

Osmium zviditelňuje lipidy

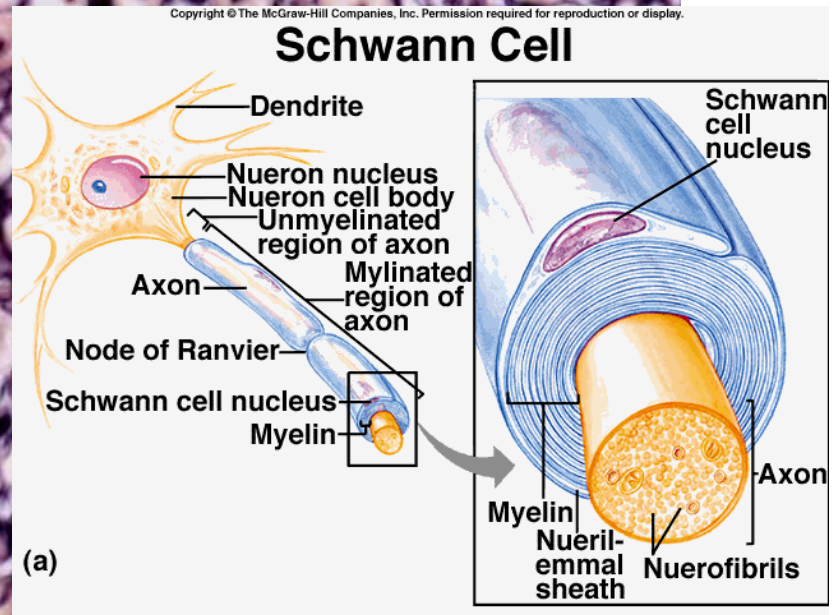
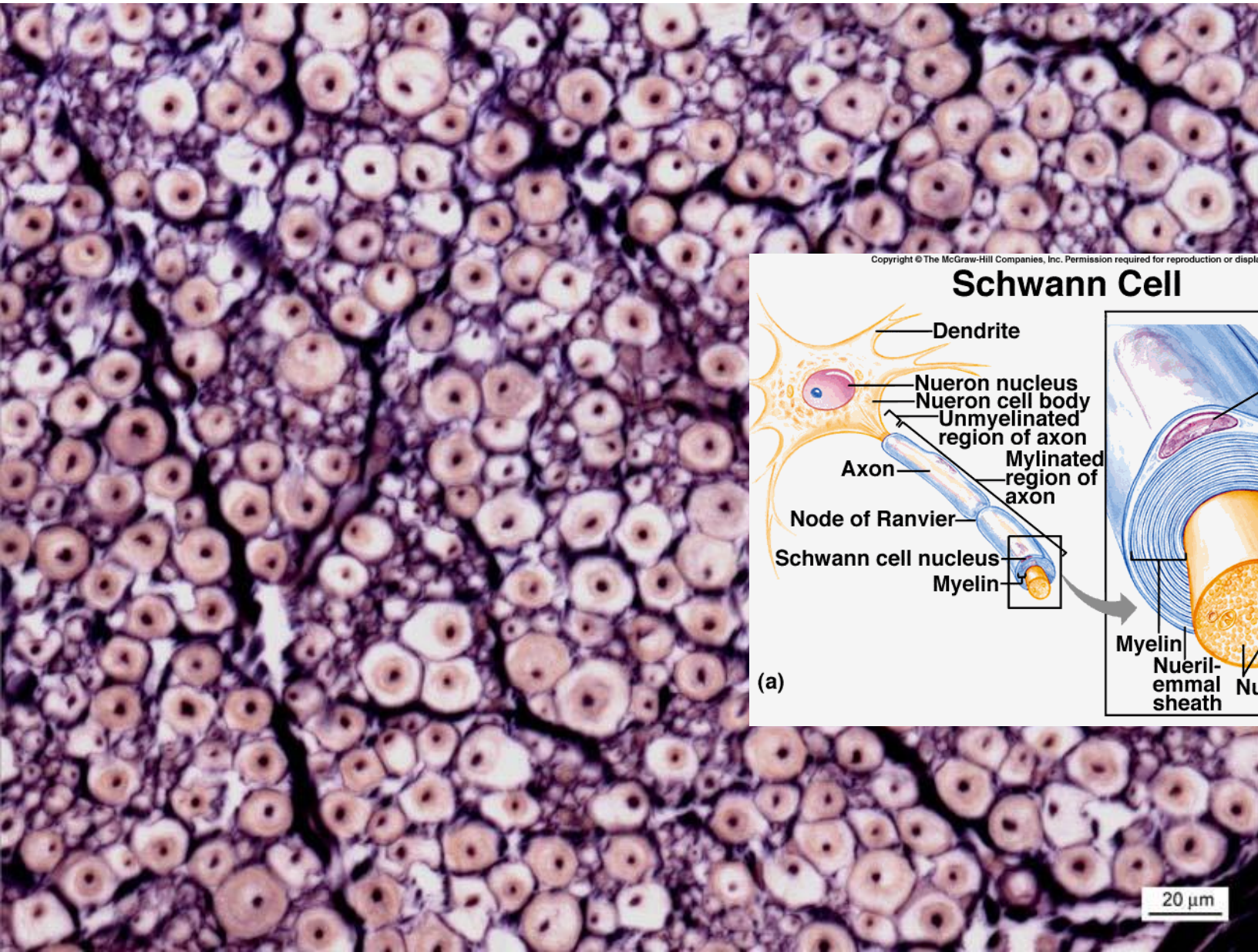
Periferní nerv

Periferní nerv – axon s myelinovou a Schwannovou pochvou

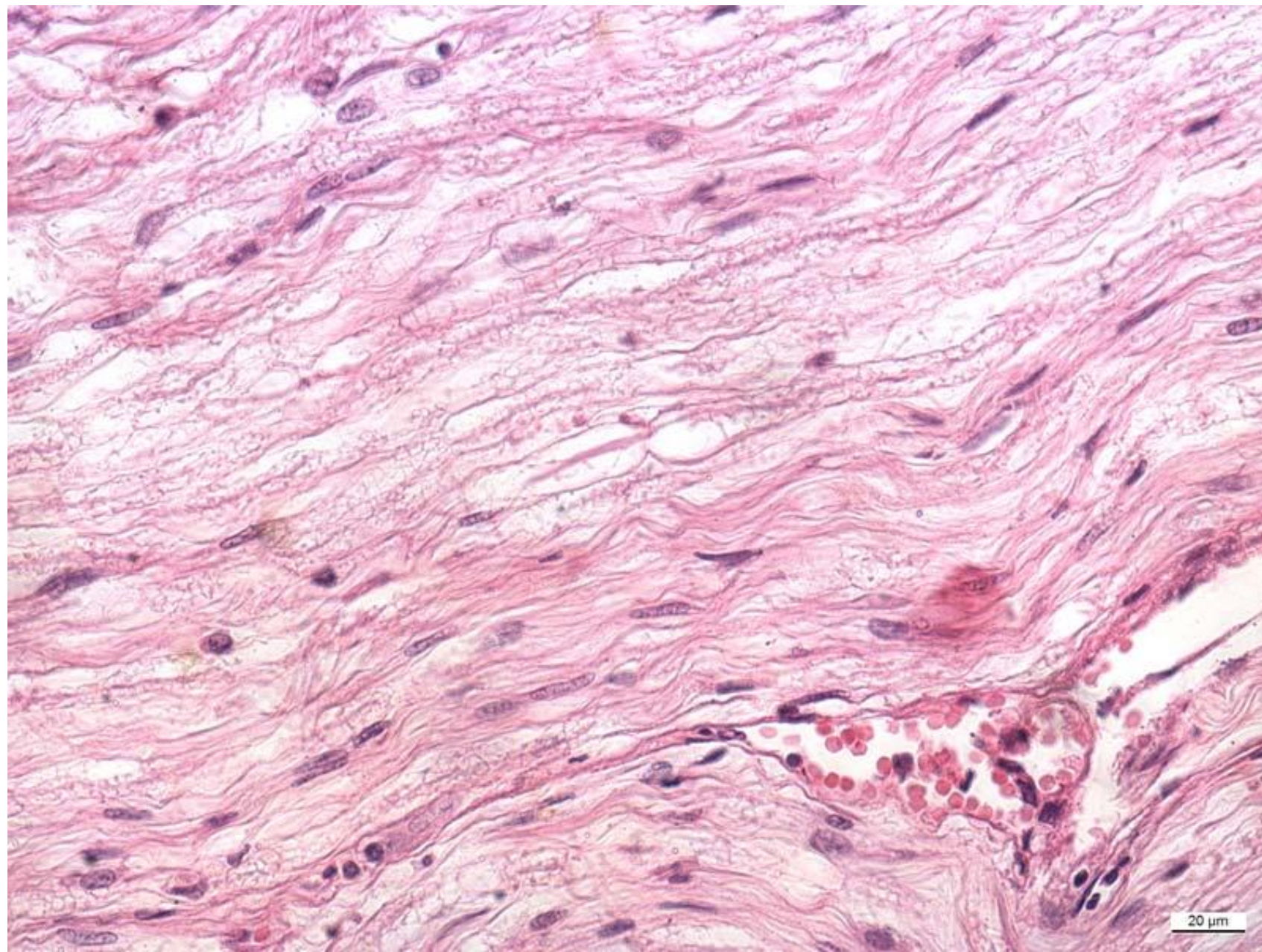

Periferní nerv

20 μ m

Periferní nerv

- **Apex linguae**
- **Intestinum crassum**
- **Myokard**

- **Cortex cerebri**
- **Cerebellum**
- **Medulla spinalis**
- **Ganglion**
- **Periferní nerv**
- **Motorická ploténka**